

Kunst en Cultuur

**Faculteit der Geesteswetenschappen,
Universiteit Leiden**

Quality Assurance Netherlands Universities (QANU)
Catharijnesingel 56
Postbus 8035
3503 RA Utrecht
The Netherlands

Telefoon: 030 230 3100
Fax: 030 230 3129
E-mail: info@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

Projectnummer: Q320

© 2012 QANU

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

INHOUD

Rapport over de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis en de masteropleiding Arts and Culture van de Universiteit Leiden.....	5
Administratieve gegevens van de opleidingen	5
Administratieve gegevens van de instelling.....	5
Kwantitatieve gegevens over de opleidingen	5
Samenstelling van de commissie.....	6
Werkwijze van de commissie.....	7
Bijzonderheden van het bezoek aan Universiteit Leiden	8
Samenvattend oordeel van de commissie.....	10
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling.....	15
Bijlagen.....	37
Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie.....	39
Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader.....	41
Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties	49
Bijlage 4: Overzicht van de programma's.....	53
Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen	69
Bijlage 6: Bezoekprogramma.....	73
Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerscripties en documenten.....	75
Bijlage 8: Onafhankelijkheidsverklaringen.....	77

Dit rapport is vastgesteld op 14 november 2013

Rapport over de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis en de masteropleiding Arts and Culture van de Universiteit Leiden

Dit rapport volgt het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO.

Administratieve gegevens van de opleidingen

Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis

Naam van de opleiding:	Kunstgeschiedenis
CROHO-nummer:	56824
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	n.v.t.
Locatie:	Leiden
Varianten:	voltijd, deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31 december 2014

Masteropleiding Arts and Culture

Naam van de opleiding:	Arts and Culture
CROHO-nummer:	60087
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	Architecture; Art in the Contemporary World, and World Art Studies; Design and Decorative Art Studies; Early Modern and Medieval Art; Museums and Collections
Locatie:	Leiden
Varianten:	voltijd, deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31 december 2014

Het bezoek van de visitatiecommissie Kunst en Cultuur aan de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit Leiden vond plaats op 20 en 21 juni 2013.

Administratieve gegevens van de instelling

Naam van de instelling:	Universiteit Leiden
Status van de instelling:	bekostigde instelling
Resultaat instellingstoets:	aangevraagd

Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

De vereiste kwantitatieve gegevens over de opleidingen zijn opgenomen in Bijlage 5.

Samenstelling van de commissie

De beoordeling van de bachelor- en masteropleidingen in het domein Kunst en Cultuur van Universiteit Leiden valt binnen de clusterbeoordeling Kunst en Cultuur, waarvoor in 2012 en 2013 in totaal 36 opleidingen, verspreid over tien instellingen, worden beoordeeld. De commissie voor de clusterbeoordeling Kunst en Cultuur is samengesteld uit totaal veertien commissieleden:

- Prof. dr. Bart Verschaffel (voorzitter), Hoogleraar, Universiteit Gent, België;
- Prof. dr. Michael Astroh (vice-voorzitter), Hoogleraar, Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald, Duitsland;
- em. Prof. dr. Hans van Maanen, Hoogleraar Kunst en Maatschappij & Theaterwetenschappen, Rijksuniversiteit Groningen, voorzitter Kunstraad Groningen;
- Prof. dr. Geert Lernout, Hoogleraar vergelijkende literatuurstudie en directeur van het James Joyce Center, Universiteit Antwerpen, België;
- Prof. dr. Mariët Westermann, Vice President of the Andrew W. Mellon Foundation, New York, NY USA;
- Prof. dr. Maximiliaan Martens, Hoogleraar, Universiteit Gent, België;
- Prof. dr. Susan Legêne, Hoogleraar Politieke Geschiedenis, VU Amsterdam;
- Dr. Boudien de Vries, Universitair Hoofddocent Sociale Geschiedenis, Universiteit van Amsterdam;
- Dr. Andreas Fickers, Associate Professor for Comparative Media History at the Faculty of Arts & Social Sciences, Universiteit Maastricht;
- Prof. dr. Remieg Aerts, Hoogleraar Politieke Geschiedenis, Radboud Universiteit Nijmegen;
- Prof. dr. Jan Willem van Henten, Hoogleraar Uitlegging van het Nieuwe Testament, vroeg-christelijke letterkunde en Hellenistisch-Joodse literatuur, Universiteit van Amsterdam;
- Prof. dr. Mark Delaere, Hoogleraar Musicologie, KU Leuven, België;
- Nadeche Seugling, BA (studentlid), bachelor Algemene Cultuurwetenschappen, Erasmus Universiteit Rotterdam;
- Sylvia Alting van Geusau, MA (studentlid), master Kunstwetenschappen, Universiteit van Amsterdam; independent researcher gespecialiseerd in amusements cultuur en visual culture studies.

Voor ieder bezoek werd op basis van eventuele belangenconflicten, expertise en beschikbaarheid een (sub)commissie samengesteld. Om de consistentie binnen het cluster te waarborgen hebben prof. dr. Bart Verschaffel, prof. dr. Michael Astroh (vice-voorzitter), en prof. dr. Geert Lernout alle bezoeken bijgewoond. Em. prof. dr. Hans van Maanen, was aanwezig bij negen van de tien bezoeken.

Coördinator van de clustervisitatie Kunst en Cultuur was drs. Linda te Marvelde, medewerker van QANU. Projectleider drs. Marieke Textor was aanwezig bij de bezoeken aan de Rijksuniversiteit Groningen, de Vrije Universiteit Amsterdam, de Universiteit Utrecht, de Universiteit van Amsterdam, de Open Universiteit en de Universiteit Leiden. Projectleider drs. Renate Prenen was aanwezig bij de bezoeken aan de Radboud Universiteit Nijmegen, de Universiteit Utrecht, de Erasmus Universiteit Rotterdam, de Universiteit Maastricht en de Universiteit van Tilburg. Projectleider Erik van der Spek was aanwezig bij het bezoek aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Projectleider Marianne van der Weiden was aanwezig bij het

bezoek aan de Universiteit van Amsterdam. Er heeft regelmatig overleg plaatsgevonden tussen de projectleiders en de coördinator om de beoordelingen op elkaar af te stemmen. De betrokken projectleiders hebben alle rapporten gelezen.

Werkwijze van de commissie

Voorbereiding

De commissie hield haar formele startvergadering op 6 september 2012. Tijdens de startvergadering werd de commissie geïnstrueerd, werd de taakstelling en werkwijze van de commissie vastgesteld en werd het domeinspecifiek referentiekader besproken (bijlage 2).

Bij ontvangst van de kritische reflecties van de opleidingen controleerde de coördinator deze op kwaliteit en compleetheid van informatie. Nadat de kritische reflecties in orde waren bevonden, zijn deze doorgestuurd aan de commissieleden die deelnamen aan het betreffende bezoek. De commissieleden lazen de kritische reflecties en formuleerden vragen en thema's om te bespreken tijdens het bezoek. Eventuele additionele vragen van de commissieleden werden aan de opleidingen toegestuurd met het verzoek om een reactie. Naast de kritische reflecties lazen de commissieleden gezamenlijk een representatieve set scripties of andere eindwerken per opleiding.

Visitatiebezoeken

Een overzicht van het bezoekprogramma is opgenomen in bijlage 6. De commissie heeft zich voorafgaand aan ieder bezoek middels een voorbereidende vergadering inhoudelijk voorbereid op de visitatie. Tijdens het bezoek zelf is gesproken met een representatieve vertegenwoordiging van het faculteitsbestuur, het opleidingsbestuur, studenten, docenten, alumni, de opleidingscommissie en de examencommissie.

Op verzoek van de commissie heeft de opleiding gesprekspartners geselecteerd binnen de door de commissie aangegeven kaders. De commissie heeft met studenten uit alle studiejaar gesproken en met docenten en begeleiders van de opleiding. Voorafgaand aan het bezoek heeft de commissie een overzicht ontvangen van de gesprekspartners en ingestemd met de door de opleiding gemaakte selectie.

Tijdens ieder bezoek bestudeerde de commissie het ter inzage gevraagde materiaal en gaf zij gelegenheid tot een spreekuur ten behoeve van studenten en docenten die zich voorafgaand aan het bezoek hadden aangemeld.

De commissie heeft een deel van het bezoek gebruikt voor de voorbereiding op de mondelinge rapportage en een discussie over de beoordeling van de opleidingen. Aan het einde van elk bezoek heeft de voorzitter in een mondelinge rapportage de eerste bevindingen van de commissie gepresenteerd. Daarbij ging het steeds om een aantal algemene waarnemingen en een aantal eerste indrukken per opleiding.

Beslisregels

De visitatie is uitgevoerd conform de beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs van de NVAO (versie van november 2011). In dit accreditatiestelsel is zowel voor de beoordeling op standaardniveau als voor de algemene conclusie over de opleiding als geheel een vierpuntsschaal voorgeschreven (onvoldoende, voldoende, goed, excellent).

De commissie heeft de beoordelingsschalen van de NVAO gevolgd. Deze zijn:

- De beoordeling ‘onvoldoende’ wijst erop dat een standaard, of de opleiding, niet aan de gangbare basiskwaliteit voldoet en op meerdere vlakken ernstige tekortkomingen vertoont;
- De beoordeling ‘voldoende’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, voldoet aan de gangbare basiskwaliteit en over de volle breedte een acceptabel niveau vertoont;
- De beoordeling ‘goed’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, systematisch en over de volle breedte uitstijgt boven de gangbare basiskwaliteit;
- De beoordeling ‘excellent’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, systematisch en over de volle breedte uit stijgt boven de gangbare basiskwaliteit en als een (inter)nationaal voorbeeld geldt.

Uitgangspunt van de beoordeling is ‘voldoende’, waarbij de standaard, of de opleiding, voldoet aan de gestelde criteria. In de ogen van de commissie kan zij het oordeel ‘voldoende’ toekennen, ook wanneer zij kritische opmerkingen heeft gemaakt. Het is dan wel noodzakelijk dat tegenover de kritische opmerkingen positieve observaties staan. Aangetekend moet worden dat als de standaard op een aantal punten goed of excellent krijgt het eindoordeel toch met een ‘voldoende’ beoordeeld wordt.

Rapportage

De projectleider heeft op basis van de bevindingen van de commissie, per instelling, een conceptrapport opgesteld. Het conceptrapport is voorgelegd aan de commissieleden die bij het bezoek aanwezig waren. Na vaststelling van het conceptrapport is deze aan de betrokken faculteit voorgelegd ter toetsing van feitelijke onjuistheden. Het commentaar van de opleidingen is met de voorzitter en, indien nodig, met de overige commissieleden besproken. Vervolgens is het rapport definitief vastgesteld.

Bijzonderheden van het bezoek aan Universiteit Leiden

Het bezoek aan Universiteit Leiden vond plaats op 20 en 21 juni 2013. Het programma van het bezoek is te vinden in bijlage 6 van dit rapport. Van het spreekuur is geen gebruik gemaakt.

De commissie die de opleidingen Kunst en Cultuur van Universiteit Leiden beoordeelde bestond uit:

- Prof. dr. Bart Verschaffel (voorzitter), Hoogleraar, Universiteit Gent, België;
- Prof. dr. Michael Astroh (vice-voorzitter), Hoogleraar, Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald, Duitsland;
- em. Prof. dr. Hans van Maanen, Hoogleraar Kunst en Maatschappij & Theaterwetenschappen, Rijksuniversiteit Groningen,; voorzitter Kunstraad Groningen;
- Prof. dr. Geert Lernout, Hoogleraar vergelijkende literatuurstudie en directeur van het James Joyce Center, Universiteit Antwerpen, België;
- Prof. dr. Mariët Westermann, Vice President of the Andrew W. Mellon Foundation, New York, NY USA;
- Prof. dr. Susan Legêne, Hoogleraar Politieke Geschiedenis, VU Amsterdam;
- Sylvia Alting van Geusau, MA (studentlid), master Kunstwetenschappen, Universiteit van Amsterdam; independent researcher gespecialiseerd in amusements cultuur en visual culture studies.

De commissie werd ondersteund door drs. Marieke Textor, die optrad als secretaris.

De curricula vitae van de leden van de commissie zijn opgenomen in Bijlage 1.

Voor de beoordeling van het gerealiseerde eindniveau van de opleidingen heeft de commissie voorafgaand en tijdens de visitatie meerdere producten beoordeeld. Om het gerealiseerde eindniveau van opleidingen te bepalen hebben de coördinator en voorzitter van de visitatiecommissie per opleiding scripties geselecteerd. De scripties werden aselekt gekozen uit een lijst van afgestudeerden van de laatste twee voltooide studie jaren. Hierbij is rekening gehouden met een spreiding in cijfers, scriptiebegeleiders en specialisaties (Bijlage 7).

Samenvattend oordeel van de commissie

Dit rapport geeft de bevindingen en overwegingen weer van de commissie Kunst en Cultuur 2012-2013 over de bacheloropleiding *Kunstgeschiedenis* en de masteropleiding *Arts and Culture* aan de Universiteit Leiden.

De commissie baseert haar oordeel op informatie uit de kritische reflecties, de informatie uit gesprekken tijdens het bezoek, de geselecteerde eindwerkstukken en de documenten die tijdens het bezoek ter inzage beschikbaar zijn gesteld. De commissie heeft voor de opleidingen zowel positieve aspecten opgemerkt als verbeterpunten gesignaleerd. Na deze tegen elkaar te hebben afgewogen, is de commissie tot het oordeel gekomen dat de opleidingen voldoen aan de criteria voor her-accreditatie.

Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt Standaard 1 voor de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis als **goed**.

De commissie heeft het domeinspecifieke referentiekader bestudeerd. Zij heeft vastgesteld dat het kader op een correcte, ambitieuze maar globale wijze het veld van de Kunst en Cultuur beschrijft. Het geeft de opleidingen veel ruimte om naar de aard van het object van studie dat centraal staat en naar de aard van de invalshoek die zij gekozen hebben, eigen keuzes te maken en accenten te leggen.

De bacheloropleiding Kunstgeschiedenis aan de Universiteit Leiden heeft een gedegen en evenwichtige visie op kunstgeschiedenis. De opleiding is breed opgezet en kiest voor een theoretisch onderbouwde en beschouwende benadering van kunst. De aandacht voor kunst van culturen buiten de Europese en Amerikaanse traditie is kenmerkend voor de Leidse opleiding Kunstgeschiedenis en onderscheidend binnen de Nederlandse kunstgeschiedenisopleidingen. Studenten krijgen daarnaast kennis van en inzicht in de geschiedenis van schilderkunst, beeldhouwkunst, prent- en tekenkunst, fotografie, architectuur, industrieel design en wooncultuur van Europa en Noord-Amerika. De Europese kunstproductie en haar geschiedenis wordt vergeleken met het perspectief *World Art Studies* voor kunst van culturen buiten West-Europa en Noord-Amerika. De commissie beoordeelt het profiel en de doelstelling van de opleiding als zeer goed doordacht en heeft grote waardering voor de manier waarop de theorievorming en reflectie op kunst die binnen de discipline zelf ontwikkeld is, binnen de kunstgeschiedenis wordt ingezet.

De commissie heeft geconstateerd dat de eindkwalificaties van de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis volledig voldoen aan de eisen die op landelijk niveau aan een afgestudeerde wetenschapper Kunst & Cultuur gesteld worden. De eindkwalificaties volgen de indeling van de Dublin-descriptoren en sluiten wat betreft niveau en oriëntatie aan bij het academische bachelorniveau.

Standaard 2: Onderrwijsleeromgeving

De commissie beoordeelt Standaard 2 voor de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis als **goed**.

De bacheloropleiding Kunstgeschiedenis van Universiteit Leiden is zowel in deeltijdse als voltijdse variant te volgen en omvat 180 EC. De opleiding kent een lichte specialisatie door de keuzevakken in het hoofdvak na het eerste jaar. Het eerste jaar volgen alle studenten hetzelfde programma van grotendeels kunsthistorisch onderwijs. In het tweede en derde jaar

volgen de studenten naast het verplichte onderwijs, een verdieping van 50 EC kunsthistorisch hoofdvakonderwijs naar keuze en 30 EC keuzevakken.

De commissie is onder de indruk van de kwaliteit en evenwichtigheid van het programma. De academische vaardigheden zijn volgens de commissie op goede wijze geïntegreerd in de cursussen. De opleiding laat een serieuze mondiale belangstelling, en theoretische en intellectuele ambitie zien onder andere door het verplicht stellen van ethiek in het programma. Het programma toont aan dat de opleiding kunstgeschiedenis en kunstwetenschap in samenhang begrijpt.

De commissie concludeert dat de inhoud en het niveau van de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis goed zijn. Ze waarborgen dat afgestudeerden voldoen aan de eindtermen van de opleiding. De cursussen, cursusmaterialen en werkvormen zijn zodanig vormgegeven en georganiseerd dat zij bijdragen aan het verwerven van de eindtermen.

De commissie heeft geconstateerd dat het onderwijs zeer wordt gewaardeerd door de studenten en belangrijk wordt gevonden door de docenten. Studenten zijn positief over het geboden programma en het onderwijs waaronder de mogelijkheid tot het volgen van een stage en de vele (dag)excursies. De studenten zijn enthousiast over de betrokkenheid en vakbekwaamheid van de docenten. De opleiding beschikt over zeer ervaren en betrokken docenten met een zeer goede (internationale) reputatie op hun vakgebied. De commissie heeft geconcludeerd dat er sprake is van voldoende gekwalificeerde stafleden. Zowel hoogleraren als docenten participeren in het onderwijs.

De kwaliteitssystemen van de opleidingen zijn zodanig opgezet dat verbetermogelijkheden binnen de opleidingen worden gesignaleerd en uitgevoerd. Hierbij hebben zowel docenten als studenten voldoende inspraak.

De commissie stelt vast dat er sprake is van goede voorzieningen voor de studenten die door hen veel gebruikt worden.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt Standaard 3 voor de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis als **goed**.

De commissie heeft de toetsen onderzocht en vastgesteld dat ze aan de toetstechnische eisen voldoen. Er is een adequaat toetsbeleid. Studenten worden goed geïnformeerd en er zijn regels om fraude en plagiaat te voorkomen. Op basis van de informatie die de commissie vooraf en tijdens het bezoek heeft gekregen stelt de commissie vast dat de toetsvormen passen bij de beoogde eindtermen en van het vereiste niveau zijn.

De examencommissie heeft haar werkzaamheden conform de wettelijke voorschriften opgepakt. De beoordelingen van de bachelor-eindwerkstukken worden steekproefsgewijs door de examencommissie gecontroleerd.

De bachelor-eindwerkstukken die de commissie heeft beoordeeld, zijn van voldoende tot goed niveau. De eindwerkstukken zijn interessant, gedegen, bevatten adequate analyses en geven een goed overzicht van de literatuur. De afgestudeerden laten in de scripties zien dat ze zich de beoogde eindtermen hebben eigen gemaakt. De scripties zijn van het vereiste niveau en beantwoorden aan de wetenschappelijke criteria die van een academische bachelor verwacht mogen worden.

De beoordelingen van de bachelor-eindwerkstukken zijn adequaat. De beoordeling van de commissie kwam overeen met de door de opleiding toegekende beoordelingen.

Masteropleiding Arts and Culture

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt Standaard 1 voor de masteropleiding Arts and Culture als **voldoende**.

De commissie heeft het domeinspecifieke referentiekader bestudeerd. Zij heeft vastgesteld dat het kader op een correcte, ambitieuze maar globale wijze het veld van de Kunst en Cultuur beschrijft. Het geeft de opleidingen veel ruimte om naar de aard van het object van studie dat centraal staat en naar de aard van de invalshoek die zij gekozen hebben, eigen keuzes te maken en accenten te leggen.

De Engelstalige masteropleiding Arts and Culture (Kunst- en Cultuurwetenschappen) van Universiteit Leiden heeft vijf brede specialisaties met een kunsthistorische signatuur:

- 1) Architecture;
- 2) Art in the Contemporary World and World Art Studies;
- 3) Design and Decorative Art Studies;
- 4) Early Modern and Medieval Art; en
- 5) Museums and Collections.

In iedere specialisatie staat het kunstwerk centraal. Zowel de historische omstandigheden van het ontstaan, gebruik en onderhoud, als de impact van het kunstwerk in het heden worden bestudeerd.

De specialisaties worden gerelateerd aan drie zogenaamde profielpunten die accenten leggen binnen de specialisaties en die samenhangen met actueel wetenschappelijk onderzoek. Zo bepalen de profielpunten de inhoudelijk-wetenschappelijke oriëntatie van de cursussen in verschillende specialisaties in de master. De profielpunten zijn:

- 1) globalisation;
- 2) art and agency; en
- 3) art and science.

De commissie stelt vast dat de masteropleiding een ambitieus en gedegen profiel biedt dat zich onderscheidt door de aandacht voor het internationale perspectief, de aandacht voor hedendaagse kunst en het aanbod van specialisatie, gecombineerd met de profielpunten. De commissie is evenwel van mening dat de specialisaties van de opleiding zeer breed en algemeen zijn geformuleerd en door de zwaartepunten in de opleiding en de specialisaties slechts deels worden ingevuld. De commissie onderstreept dat de opleiding een goede (internationale) reputatie geniet.

De commissie heeft geconstateerd dat de eindkwalificaties van de masteropleiding Arts and Culture voldoen aan de eisen die op landelijk niveau aan een afgestudeerde wetenschapper Kunst & Cultuur gesteld worden. De eindkwalificaties volgen de indeling van de Dublin-descriptoren en sluiten wat betreft niveau en oriëntatie aan bij het academische masterniveau. Er zijn geen specifieke eindtermen gedefinieerd voor de verschillende specialisaties. De commissie raadt de opleiding aan om deze keuze te heroverwegen.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

De commissie beoordeelt Standaard 2 voor de masteropleiding Arts and Culture als **voldoende**.

De masteropleiding Arts and Culture is een eenjarige internationale doorstroommaster. De studenten kiezen voor een van de vijf specialisaties waarbij de student minimaal 45 EC volgt binnen de gekozen specialisatie. Daarnaast volgt de student de verplichte algemene en interdisciplinaire introductiecursus *Practices and Debates* en 10 EC aan keuzevakken. De masteropleiding kan in voltijdse of deeltijdse variant worden gevolgd.

De commissie stelt vast dat het programma sterk gericht is op het zelfstandig kunnen uitvoeren van kunsthistorisch onderzoek. De cursussen zijn onderzoeksgeoriënteerd en sluiten nauw aan bij het onderzoek van de docenten. De commissie concludeert evenwel dat de sterkte van het aanbod van de opleiding en de expertise van de staf beter kan worden ingezet om de opleiding verder te ontwikkelen. De commissie is van mening dat de profielen en de samenhang tussen de verschillende specialisaties en cursussen kunnen worden versterkt onder andere door het verstevigen van de methodologische fundering van de masteropleiding. De commissie adviseert om hiervoor meer gebruik te maken van de deskundigheid van de hoogleraren en docenten. Hun betrokkenheid en inzet zal helpen om een meer heldere en samenhangende opleidingsstructuur te ontwikkelen.

De commissie stelt vast dat er sprake is van een onderwijsleeromgeving waarin onderwijs wordt gewaardeerd en belangrijk wordt gevonden door studenten en docenten. Studenten zijn positief over het geboden onderwijs en over de betrokkenheid en vakbekwaamheid van de docenten. De opleiding beschikt over ervaren en betrokken docenten met een zeer goede (internationale) reputatie op hun vakgebied.

De commissie stelt vast dat er sprake is van goede voorzieningen voor de studenten die door hen veel gebruikt worden.

Het kwaliteitszorgsysteem van de opleiding is zodanig opgezet dat verbetermogelijkheden binnen de opleiding direct worden gesignaleerd en uitgevoerd. Het is de commissie positief opgevallen dat de docenten en studenten zich zeer betrokken voelen.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt Standaard 3 voor de masteropleiding Arts and Culture als **voldoende**.

De commissie concludeert dat er sprake is van een adequate wijze en frequentie van toetsing, waardoor de studenten zicht hebben op hun voortgang. De toetsvormen passen bij de leerdoelen van de verschillende cursussen en zetten de studenten aan tot oordeelsvorming en het formuleren van een goed beargumenteerd betoog.

De examencommissie heeft de afgelopen jaren haar werkzaamheden conform de wettelijke voorschriften opgepakt. De commissie heeft er vertrouwen in dat hierdoor de kwaliteit van de toetsing adequaat geborgd zal worden. De beoordelingen van de master theses worden steekproefsgewijs gecontroleerd.

Op basis van de beoordelingen van de master theses Arts and Culture heeft de commissie vastgesteld dat het niveau van de studenten over het algemeen overeenkomt met de eisen waaraan masterstudenten moeten voldoen. De theses zijn zeer uitgebreid en beschrijvend. Ze

hebben een goede opbouw en er worden adequate methoden gebruikt voor het uitvoeren van kunsthistorische onderzoek. De commissie is wel van mening dat de beoordelaars structureel een te hoge waardering geven voor het werk. De commissie adviseert daarom een scriptiecommissie in te stellen met als doel de beoordelingscriteria en de toepassing ervan te herijken.

De commissie heeft twee master theses met een onvoldoende beoordeeld. De commissie heeft deze theses uitgebreid besproken en concludeert dat de onvoldoende scripties het gevolg zijn van een geïsoleerd incident.

De commissie is op basis van de gesprekken en het bestudeerde materiaal er van overtuigd dat de masteropleiding de door haar geformuleerde doelstellingen weet te realiseren.

De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis:

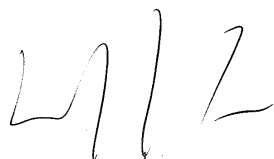
Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	goed
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	goed
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	goed
Algemeen eindoordeel	goed

Masteropleiding Arts and Culture:

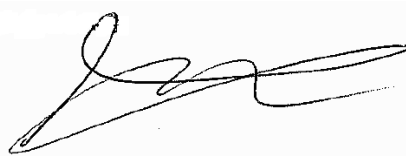
Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 14-11-2013

Prof.dr. Bart Verschaffel

Drs. M.D. Textor

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

In deze standaard wordt inzicht gegeven in de bevindingen van de commissie ten aanzien van het landelijk vastgestelde domeinspecifieke referentiekader (1.1). Vervolgens wordt ingegaan op het profiel en de beoogde eindkwalificaties (1.2) per opleiding.

1.1 Domeinspecifiek referentiekader

Volgens het domeinspecifieke referentiekader gaan opleidingen op het gebied van Kunst en Cultuur over de bestudering van een of meerdere culturele verschijningsvormen, zoals de wetenschappen, literatuur, beeldende kunst, design, architectuur, muziek, film, televisie, theater, vormgeving (nieuwe) media, erfgoed (hedendaagse dan wel historische) maatschappelijke, politieke, religieuze, economische en technologische ontwikkelingen, en de relaties hiertussen. De bestudering van kunst en cultuur is vaak multi- of interdisciplinair van aard en geschiedt veelal vanuit vergelijkend perspectief. Zowel meer gebruikelijke disciplines en methodologieën van de geesteswetenschappen als de invloed van de internationale *cultural studies* beweging zijn herkenbaar op dit grote terrein. In de programma's komen meerdere wetenschappelijke perspectieven aan bod, vaak in een multidisciplinair verband, soms ook binnen een meer interdisciplinaire setting: (kunst)historisch perspectief, esthetisch perspectief, filosofisch perspectief (vraagstukken van ethische, methodologische en wetenschapsfilosofische aard), maatschappijwetenschappelijk perspectief (vraagstukken van politieke, religieuze, juridische, economische en sociale aard) en organisatorisch perspectief (de productie, distributie en consumptie van de brede waaier van kunst- en cultuuruitingen, maar ook de conservering en ontsluiting daarvan). Het domeinspecifieke referentiekader bevat landelijk vastgestelde eindtermen voor bachelor- en masteropleidingen in het domein Kunst en Cultuur. Opleidingen hebben de vrijheid om hierbinnen verschillende accenten te leggen en bijpassende doelstellingen te hanteren.

De commissie heeft het domeinspecifieke referentiekader bestudeerd en besproken tijdens de startvergadering. Zij stelt dat het kader op een correcte, ambitieuze maar globale wijze het veld van de Kunst en Cultuur beschrijft. Hierdoor is het weinig richtinggevend voor de inrichting van het onderwijs. Het geeft de opleidingen vanzelfsprekend veel ruimte om naar de aard van het object van studie dat centraal staat en naar de aard van de invalshoek die zij gekozen hebben, eigen keuzes te maken en accenten te leggen. Het referentiekader vraagt van de opleidingen om bij die keuze heldere doelstellingen en eindkwalificaties te formuleren en te onderbouwen dat aan de criteria voor niveau (bachelor of master) en oriëntatie (wetenschappelijk onderwijs) wordt voldaan.

1.2 Profiel en beoogde eindkwalificaties

1.2.1 Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis

Profiel

Volgens de kritische reflectie is de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis aan de Universiteit Leiden een brede kunsthistorische opleiding waarin geschiedenis en theorie van diverse vormen van kunst vervlochten zijn. De studenten krijgen kennis van en inzicht in de geschiedenis van schilderkunst, beeldhouwkunst, prent- en tekenkunst, fotografie, architectuur, industrieel design en wooncultuur van Europa en Noord-Amerika. De Europese kunstproductie en haar geschiedenis wordt vergeleken met het perspectief *World Art Studies* voor kunst van culturen buiten West-Europa en Noord-Amerika. De opleiding presenteert zich als de enige brede en complete kunsthistorische opleiding met een mondiaal profiel in Nederland.

De commissie concludeert dat het profiel van de bacheloropleiding *Kunstgeschiedenis* zeer evenwichtig en solide is. De opleiding is inderdaad een brede kunsthistorische opleiding met een gedegen en evenwichtige visie op kunstgeschiedenis. De opleiding onderbouwt de kunsthistorische studie met concepten en inzichten uit de kunstwetenschap en kunsttheorie die zijn ontwikkeld binnen de discipline van de kunstgeschiedenis zelf. De commissie is hier positief over en is van mening dat dit kenmerkend is en uitzonderlijk voor de kunsthistorische opleidingen in Nederland. De commissie waardeert ook de aandacht voor niet-westerse kunst en onderschrijft dat de bacheloropleiding onderscheidend is in Nederland met dergelijke expliciete aandacht voor kunst van buiten de Europese en Amerikaanse traditie.

Beoogde eindkwalificaties

De eindtermen van de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis zijn opgesteld aan de hand van de Dublin-descriptoren. De eindtermen hebben betrekking op kennisverwerving en het aanleren van onderzoeksvaardigheden en een wetenschappelijke attitude.

De eindtermen zijn verdeeld in kunsthistorische kennis en maatschappelijke actualiteit, onderzoeksvaardigheden en communicatieve vaardigheden. De eindtermen laten zien dat de student bij de afronding van de opleiding voorbereid is op een vervolgstudie, met een hoog niveau van zelfstandig probleemoplossend vermogen en wetenschappelijke onderzoeksattitude. Een volledige weergave van de eindtermen staat in Bijlage 2.

De commissie heeft de eindtermen bestudeerd en is van mening dat deze zeer doordacht en zorgvuldig geformuleerd zijn. De commissie vindt de eindtermen intellectueel ambitieus en passen bij het profiel van de opleiding. De beoogde eindtermen voldoen volledig aan de eisen die aan een wetenschappelijke bacheloropleiding gesteld worden.

1.2.2 Masteropleiding Arts and Culture

Profiel

De Engelstalige masteropleiding Arts and Culture (Kunst- en Cultuurwetenschappen) van Universiteit Leiden heeft vijf brede specialisaties met een kunsthistorische signatuur:

- Architecture;
- Art in the Contemporary World and World Art Studies;
- Design and Decorative Art Studies;
- Early Modern and Medieval Art;

- Museums and Collections.

In iedere specialisatie staat het kunstwerk centraal. Zowel de historische omstandigheden van het ontstaan, gebruik en onderhoud, als de impact van het kunstwerk in het heden worden bestudeerd. De specialisaties hangen samen met actueel wetenschappelijk onderzoek en sluiten aan bij de competenties van de staf in Leiden.

De specialisaties zijn gerelateerd aan drie zogenaamde profielpunten. De profielpunten zorgen volgens de kritische reflectie voor accenten binnen de specialisaties. Zo bepalen de profielpunten de inhoudelijk-wetenschappelijke oriëntatie van de cursussen in verschillende specialisaties in de master. De profielpunten zijn:

- Globalisation: begrip voor globalisering en aandacht voor culturele diversiteit;
- Art and agency: bestudering van effecten van kunst op de beschouwers;
- Art and science: inzicht in effecten en affecten van kunst in relatie tot wetenschap.

De commissie concludeert dat de masteropleiding een ambitieus en gedegen profiel heeft dat zich onderscheidt van andere masteropleidingen Kunst en Cultuur in Nederland door, onder andere: het internationale perspectief, de aandacht voor hedendaagse kunst, de mogelijkheid om te specialiseren in kunstnijverheid, en de aandacht voor *art and science* (profielpunt). De commissie onderschrijft de kritische reflectie waarin wordt aangegeven dat de opleiding een goede (internationale) reputatie geniet.

De commissie stelt vast dat de naamgeving van de specialisaties zeer breed en algemeen is. De inhoud van de specialisaties past feitelijk wel binnen deze naamgeving maar dekt deze niet volledig. De naamgeving wekt daardoor valse verwachtingen. Sommige profielpunten daarentegen zijn qua thema of benadering zeer gefocust. Het is hierdoor onduidelijk waar de opleiding precies op wil inzetten.

Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties volgen de Dublin-descriptoren. De eindtermen waarborgen, volgens de kritische reflectie, dat de studenten de kennis en het inzicht van het bachelorniveau overtreffen en zich verdiepen in de gekozen specialisatie. De studenten ontwikkelen een wetenschappelijke attitude ten aanzien van kennisverwerving, en leren kennis en inzicht toe te passen in een gekozen specialisatie en binnen een bredere context die gerelateerd is aan het vakgebied. Ook moeten zij in staat zijn om kennis te integreren en met complexe materie om te gaan. De eindtermen zijn weergegeven in bijlage 2.

De commissie is van mening dat de eindtermen passen bij het profiel en de oriëntatie van een masteropleiding. De commissie concludeert dat de eindtermen qua niveau en oriëntatie aansluiten op de Dublin-descriptoren en in lijn zijn met de eisen die gesteld worden aan een academische masteropleiding.

De specialisaties en profielpunten worden expliciet genoemd in de eindtermen. Het is de commissie echter opgevallen dat, hoewel de specialisaties inhoudelijk zeer uiteen lopen, er per specialisatie geen aparte eindtermen zijn geformuleerd. De commissie vraagt zich daarom af of de eisen die aan de specialisaties worden gesteld wel voldoende transparant zijn, zeker in relatie tot de breedte en abstractie van de naamgeving van de specialisaties. Zij adviseert de opleiding om na te gaan of het zinvol is om voor de specialisaties aanvullende eindtermen te formuleren zodat het duidelijk wordt aan welke inhoudelijke eisen studenten aan het einde van de specialisatie moeten voldoen.

Overwegingen

De commissie is nagegaan of de beoogde eindtermen van de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis en de masteropleiding Arts and Culture aan de Universiteit Leiden wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie zijn geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen. Zij heeft de eindtermen in dat kader afgezet tegen het domeinspecifieke referentiekader, de gezamenlijke landelijke eindtermen, en het profiel en de oriëntatie van de opleidingen.

De commissie stelt vast dat het profiel van de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis zeer solide en evenwichtig is. De opleiding is een brede kunsthistorische opleiding met een gedegen visie op kunstgeschiedenis. De visie over kunst wordt gedragen door kunsttheorie en kunstwetenschap, ontwikkeld vanuit de kunstgeschiedenis. De commissie is van mening dat deze benadering uitzonderlijk is in Nederland. Dit geldt ook voor de expliciete aandacht voor mondiale kunst. De commissie beoordeelt het profiel en de doelstelling van de opleiding als zeer goed doordacht.

De commissie stelt vast dat de eindtermen van de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis aansluiten bij de eisen die op landelijk niveau aan een afgestudeerde kunsthistorisch wetenschapper gesteld worden. De eindtermen volgen de indeling van de Dublin-descriptoren en sluiten wat niveau en oriëntatie betreft aan bij het academische bachelorniveau.

De commissie concludeert dat de masteropleiding een ambitieus en breed profiel heeft waarin studenten zich kunnen specialiseren op vijf gebieden binnen de kunstgeschiedenis. De opleiding onderscheidt zich van andere kunsthistorische masteropleidingen in Nederland door het internationale profiel, de aandacht voor hedendaagse kunst en het aanbod van specialisaties, gecombineerd met de profielpunten.

De commissie is van mening dat de specialisaties van de opleiding breed en abstract zijn geformuleerd waardoor de zwaartepunten in opleiding en specialisaties minder duidelijk zijn.

De commissie stelt vast dat de eindtermen van de masteropleiding Arts and Culture aansluiten bij de eisen die op landelijk niveau aan een afgestudeerde kunsthistorisch wetenschapper gesteld worden. De eindtermen volgen de indeling van de Dublin-descriptoren en sluiten wat niveau en oriëntatie betreft aan bij het academische masterniveau. De commissie adviseert de opleiding te overwegen aanvullende eindtermen te formuleren voor de verschillende specialisaties om hiermee de focus van de opleiding en de specialisaties te verscherpen.

Conclusie

Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis: de commissie beoordeelt Standaard 1 als **goed**.

Masteropleiding Arts and Culture: de commissie beoordeelt Standaard 1 als **voldoende**.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

In deze standaard wordt per opleiding inzicht gegeven in het onderwijsprogramma (2.1). Vervolgens wordt ingegaan op het didactisch concept (2.2), de instroom en de studeerbaarheid (2.3), het personeel (2.4), de opleidingsspecifieke voorzieningen (2.5), en de kwaliteitszorg (2.6).

2.1 Programma

De commissie is per opleiding nagegaan in hoeverre de door de betreffende opleiding geformuleerde oriëntatie en eindtermen terug zijn te vinden in het curriculum, en in welke mate er aandacht is voor Engelse taalvaardigheid en internationalisering. Zij heeft de tabellen bestudeerd die zijn opgenomen in de kritische reflectie, waarin is aangegeven welke onderdelen van de opleiding gekoppeld zijn aan welke eindtermen en Dublin-descriptoren. Daarnaast heeft zij tijdens de visitatie inzicht gehad in de beschrijving, het studiemateriaal en de toetsen van verschillende vakken.

2.1.1 Curriculum en realisatie eindtermen bacheloropleiding Kunstgeschiedenis

Curriculum

De bacheloropleiding Kunstgeschiedenis (180 EC) kan zowel in voltijdse als deeltijdse variant worden gevolgd. De programma's zijn inhoudelijk identiek. De deeltijdopleiding duurt 4,5 jaar in plaats van de gebruikelijke 3 jaar. In bijlage 5 zijn de volledige programma's van de voltijdse en deeltijdse opleiding opgenomen. De bevindingen van de commissie hebben betrekking op beide varianten.

De opleiding bestaat uit een hoofdvakprogramma van 145 EC (95 EC verplicht onderwijs en 50 EC keuzeonderwijs), een facultair verplicht kerncurriculum in het tweede jaar (5 EC), en een vrije keuzeruimte in het derde jaar (30 EC).

Het programma van de bacheloropleiding is ingericht aan de hand van drie leerlijnen. De drie leerlijnen komen in alle jaren terug en kunnen ook samenkomen in bepaalde cursussen. In *leerlijn 1 Vaardigheden Kunsthistorisch (vaardighedenonderwijs)* leren studenten schriftelijke, communicatieve en wetenschappelijke vaardigheden. In *leerlijn 2 Vakinhoudelijke kennis, algemeen en methodisch (kennisgericht onderwijs)* wordt met name stof aangeboden die verdieping geeft in kennis en wetenschappelijke invalshoeken over belangrijke media en perioden uit de kunstgeschiedenis. Tot *leerlijn 3 Ondersteunend en Theoretisch (ondersteunend en theoretisch onderwijs)* behoren hoorcolleges van algemeen theoretische en filosofisch-beschouwende aard die interdisciplinair gericht zijn.

Propedeuse

De propedeuse bestaat uit 60 EC verplicht onderwijs, zonder keuzemogelijkheden. De studenten volgen hoorcolleges over alle kunstvormen en de ondersteunende hoorcolleges *World Art Studies* en *Representatie: Cultuur en betekenis*. Parallel aan de hoorcolleges volgen de studenten werkgroepen voor kunsthistorische onderzoeksvaardigheden: beeld- en objectanalyse, verzamelen en verwerken van bronnen en literatuur, het werken met een probleemstelling, en het mondeling presenteren en schriftelijk vastleggen van onderzoeken. Daarnaast bevat de propedeuse een aantal eendaagse excursies.

Tweede jaar

In het tweede jaar volgen de studenten 35 EC verplicht onderwijs en 20 EC keuzeonderwijs uit het hoofdvakprogramma kunstgeschiedenis. Met vier verplichte thematische hoorcolleges (elk 5 EC) wordt de basiskennis uit het eerste jaar verdiept aan de hand van belangrijke begrippen, aspecten en kunstwerken uit bepaalde perioden. Daarnaast volgen de studenten de verplichte cursussen *Museums, Collections and Heritage* (10 EC), *Kunstwetenschap I: Esthetica* (5 EC) en *Wetenschapsfilosofie* (5 EC). Dit laatste vak is onderdeel van het facultair verplichte kerncurriculum. De 20 EC aan keuzeonderwijs bestaat uit een buitenlandexcursie van 10 EC en een keuze van twee werkgroepen (elk 5 EC) uit een aanbod van vijf, met als voorwaarde dat de gekozen werkgroepen verschillende tijden en disciplines moeten behandelen. De buitenlandexcursie is een verplichte module; de keuze ligt in het feit dat de studenten per ingang van het studiejaar 2013-2014 kiezen naar welk excursiedoel zij gaan: Florence of Rome (Italië) voor een accent op kunst en architectuur vóór 1800; Berlijn (Duitsland) of een andere stad voor een accent op kunst, architectuur en design in het algemeen met speciale aandacht voor de periode na 1800.

Derde jaar

Het derde jaar omvat 30 EC hoofdvakonderwijs. Studenten krijgen de mogelijkheid om zich licht te specialiseren door zich te concentreren op een bepaalde discipline of tijd. Studenten volgen het verplichte hoorcollege *Onderzoeksperspectieven* (5 EC). Daarnaast kiezen zij een werkgroep (10 EC) in een specialisatie of discipline. Ook leggen zij een tentamen van 5 EC af over een leeslijst naar keuze. Per specialisatie of discipline wordt een leeslijst aangeboden. Ten slotte sluiten zij hun opleiding af met een *bachelor-eindwerkstuk* van 10 EC. De overige 30 EC is vrije keuzeruimte. Studenten kunnen deze naar eigen inzicht invullen. Zij kunnen extra werkgroepen kiezen uit het volledige cursusaanbod van de Universiteit Leiden of een andere universiteit, een minor of stage volgen, of een eigen klein onderzoeksproject doen.

Stage

De studenten gaven aan dat de docenten hen stimuleren een stage te volgen. De student maakt voor aanvang een stageplan met leerdoelen in overleg met de stage-instelling. De examencommissie en betrokken docent keuren het plan goed na beoordeling op kwaliteit en inhoud. De stage wordt afgesloten met een stageverslag.

De commissie heeft tijdens het bezoek inzicht gehad in een groot aantal stageverslagen. De commissie is van mening dat de studenten de mogelijkheid hebben in goede instellingen hun stage uit te voeren en daar opdrachten uit te voeren die aansluiten bij hun wetenschappelijke opleiding. De stages bereiden de studenten op adequate wijze voor op de mogelijke beroepspraktijk.

De commissie heeft het programma van de bacheloropleiding bestudeerd en constateert dat het een zeer goede uitwerking is van het sterke profiel van de opleiding. De commissie is onder de indruk van de kwaliteit en evenwichtigheid van het programma. De opbouw van en

de samenhang tussen de cursussen in het programma is volgens de commissie goed. Het programma laat een duidelijke ontwikkeling in niveau en doelen zien. In het eerste jaar ligt de nadruk bijvoorbeeld op kennisontwikkeling, in het laatste jaar wordt meer aandacht besteed aan abstract denken en theoretisering. De aandacht voor mondiale kunst is duidelijk aanwezig in het programma en wordt door de studenten zeer gewaardeerd. De theoretische en filosofische ambities zijn zichtbaar in het programma, onder andere door het verplicht stellen van ethiek. De commissie concludeert hieruit dat de opleiding kunstgeschiedenis en kunstwetenschap in samenhang begrijpt. De commissie constateert wel dat in verschillende cursussen de geschiedkundige kennis meer geïntegreerd kan worden. Zij suggereert dat een samenwerking met de vakgroep Geschiedenis voor de hand ligt om dit te organiseren. Ook wetenschapsfilosofie zou volgens de commissie meer aandacht kunnen krijgen. De commissie is van mening dat meer nadruk op het belang van wetenschapsfilosofie het programma kan versterken en daarmee de kans geeft excellent te worden.

De studenten zijn uitermate tevreden over het programma van de bacheloropleiding. Ze waarderen de aandacht voor mondiale en hedendaagse kunst, de vele excursies, het gebruik van het Leids Prentenkabinet en de aandacht voor objectanalyse. Studenten noemden tijdens de visitatie regelmatig de deskundigheid en betrokkenheid van de docenten. Zij ervaren de contacten tussen docenten en studenten als informeel, samenwerkend en zeer prettig.

Realisatie eindtermen in het programma

De commissie heeft het overzicht in de bijlage van de kritische reflectie bestudeerd waarin de opleiding wil laten zien hoe de cursussen zijn gerelateerd aan de eindtermen.

De Universiteit Leiden duidt het cursusniveau aan met behulp van een schaal van 100 tot 600. Cursussen op niveau 100 zijn inleidend, cursussen op niveau 600 zijn zeer specialistisch. In de bacheloropleidingen zijn cursussen in het eerste jaar van niveau 100 of 200, in het twee jaar 200 tot 300 en in het derde jaar 300 tot 400. In de masteropleidingen hebben cursussen het niveau van 400 tot 600.

De commissie heeft het studiemateriaal van een groot aantal cursussen bestudeerd en is van mening dat het aangeduide cursusniveau per cursus adequaat is.

De commissie constateert op grond van de kritische reflectie en de gesprekken met het management, de docenten en studenten, het bestuderen van de uitgebreide lesmaterialen en toetsen dat het programma de studenten de mogelijkheden biedt om de beoogde eindtermen te behalen.

Internationalisering

De meeste cursusboeken en studiematerialen zijn Nederlands- of Engelstalig. Wegens het ontbreken van de instapeis voor andere talen is het, volgens de kritische reflectie, niet mogelijk om verplichte Duits- en Franstalige literatuur voor te schrijven. Het lezen van anderstalige literatuur wordt door docenten bij bepaalde studenten gestimuleerd wanneer zij zelfstandig papers schrijven en individuele opdrachten uitvoeren.

2.1.2 Curriculum en realisatie eindtermen masteropleiding Arts and Culture

Curriculum

De masteropleiding Arts and Culture is een Engelstalige master. Het programma kan zowel in voltijdse als deeltijdvariant worden gevolgd. De programma's zijn inhoudelijk identiek. De deeltijdvariant duurt anderhalf jaar in plaats van het gebruikelijke jaar. De bevindingen van de

commissie hebben betrekking op beide varianten. In bijlage 5 zijn de volledige programma's van de voltijdse en deeltijdse opleiding opgenomen.

Studenten kiezen in de masteropleiding voor een van de vijf specialisaties:

- **Architecture**
Hierin staat de rol van het gebouw als actor in de samenleving centraal en de interactie tussen ontwerp, representatie, receptie en historiografie, met nadruk op Europese architectuur in de periode 1450-1800, 20ste eeuw architectuur en architectuurgeschiedenis.
- **Art in the Contemporary World and World Art Studies**
Nadruk ligt op moderne en contemporaine kunst, en theoretische debatten. Studenten leren kunstwerken te relateren aan belangrijke veranderingen in de maatschappij, zoals de politieke en culturele globalisering en de grootschalige omarming en integratie van wetenschap en technologie.
- **Design and Decorative Art Studies**
Studenten doen wetenschappelijk onderzoek en reflecteren op design en toegepaste kunst vanuit een historisch en een geëngageerd contemporair perspectief.
- **Early Modern and Medieval Art**
Studenten bestuderen wetenschappelijke kennis over tenminste twee belangrijke kunstvormen, kunstenaars of stijlen in de beeldende kunst uit de vroegmoderne tijd.
- **Museums and Collections**
Studenten krijgen inzicht in de geschiedenis van het verzamelen in de vroegmoderne tijd en in musea en collecties in de modern en hedendaagse periode.

In alle specialisaties worden de masterstudenten opgeleid om de beeldende kunst, architectuur, design, en musea en collecties op een hoog wetenschappelijk niveau te bestuderen en te analyseren. In alle specialisaties staat het kunstwerk centraal.

De masteropleiding start met de verplichte, algemene en interdisciplinaire introductie cursus *Practices and Debates* (5 EC). In deze cursus leert de student met theorieën en begrippen om te gaan en deze op creatieve wijze te gebruiken. Een onderdeel van deze cursus is het schrijven van een *course portfolio* van ongeveer 3000 woorden. Hierin geeft de student een algemene beschouwing van benaderingen die zijn behandeld in de colleges, in bestudeerde teksten en in tekstpresentatie door collega-studenten. Het portfolio moet een reflectie zijn op alle onderdelen van de cursus.

Naast deze gemeenschappelijke cursus volgt de student een vereist minimum van 45 EC in de gekozen specialisatie. Over het algemeen wordt dit ingevuld met twee research seminars van de specialisatie (samen 20 EC), een literatuurtentamen in de specialisatie (5 EC), en een master thesis in de specialisatierichting (20 EC).

Tenslotte kan de student 10 EC vrij invullen met een extra research seminar van een andere specialisatie of een stage in binnen- of buitenland.

Per specialisatie worden twee of meerdere research seminars aangeboden die altijd betrekking hebben op een wetenschappelijke problematiek of invalshoek van de betreffende specialisatie. De onderwerpen van de research seminars zijn nauw verbonden met onderzoek van de hoogleraren en docenten in Leiden. Er zijn ook *joint seminars* voor meerdere specialisaties tegelijk. De drie -onder standaard 1 genoemde- profielpunten (*Globalization, Art and agency en*

Art and science) komen terug in de cursussen van de afzonderlijke specialisaties. De commissie heeft waardering voor de wijze waarop de opleiding het Leidse onderzoek inbrengt in het onderwijs.

Het literatuurtentamen (5 EC) behandelt de leeslijst die de student heeft bestudeerd. Deze lijst biedt inhoudelijke ondersteuning bij de voorbereiding van de master thesis (20 EC). Uit de thesis moet blijken dat de student in staat is zelfstandig te werken aan een zelf geformuleerde vraagstelling in relatie tot architectuur, kunst of design, en dat hij een verslag kan schrijven dat voldoet aan het hoogste Leidse niveau van 600.

De masteropleiding sluit nauw aan bij het onderzoek van de hoogleraren en docenten. Een aantal studenten gaf tijdens de visitatie aan dat de masteropleiding vooral gericht is op het uitvoeren van onderzoek. Zij waarderen de verbinding van het onderwijs met het onderzoek maar missen aandacht voor theoretische en bredere kennis. Docenten beamen de spanning tussen kennisverwerving en onderzoek doen. Het primaire doel van de masteropleiding is om grip krijgen op de samenhang van de specialisatie en de profielpunten, en voorbereiding op het doen van zelfstandig onderzoek. Hierdoor is het mogelijk dat theorie en kennisverwerving minder nadrukkelijk naar voren komen. Deze balans tussen kennisverwerving en onderzoek doen is wellicht te sterk afhankelijk van de specialisatie en de docent/hoogleraar die het *research seminar* verzorgt.

Op basis van het bestuderen van de cursusmaterialen en de gesprekken met management, docenten en studenten constateert de commissie dat de masteropleiding een onderzoeksgericht programma biedt waarbij de onderzoeksrichtingen van de hoogleraren het uitgangspunt vormen. De commissie waardeert de ambities van de opleiding, de mondiale perspectieven en de aandacht voor hedendaagse kunst, die duidelijk weerspiegeld zijn in het programma. Desondanks plaatst de commissie een aantal kanttekeningen bij het programma.

De cursus *Practices and Debates* heeft verschillende doelen. Middels de cursus worden studenten geïnformeerd over actueel Leids, kunsthistorisch onderzoek. Daarnaast wordt de cursus ingezet om het kennisniveau van de heterogene instroom gelijk te trekken. De commissie begrijpt en ondersteunt de doelstellingen van de cursus, maar stelt dat deze op dit moment niet bereikt worden. De commissie suggereert dat de cursus significant kan verbeteren door een aantal organisatorische aanpassingen. De cursus wordt momenteel verzorgd door twaalf verschillende docenten. De afstemming tussen de docenten over de inhoud van de cursus als geheel is minimaal. Een brede methodologische fundering ontbreekt waardoor het in de praktijk een inleidende cursus is geworden die ingaat op de verschillende onderzoeken die worden uitgevoerd door de staf. Ook stelt de commissie vast dat er een (te grote) inhoudelijke overlap is met de bacheloropleiding. De commissie adviseert de cursus te verzwaren en inhoudelijk te verdiepen, onder andere door het aanbieden van intellectueel instrumentarium dat wordt gebruikt in de verschillende specialisaties. De commissie is daarnaast van mening dat deze cursus het beste verzorgd kan worden door een beperkt aantal docenten die het debat tijdens de opvolgende colleges kunnen voortzetten.

Verder concludeert de commissie dat er grote verschillen zijn tussen de research seminars van de verschillende specialisaties. Er zijn verschillen in opzet, werkwijze, studentbegeleiding, en de balans tussen kennisverwerving en onderzoek doen. De mate van inhoudelijke verdieping en verbreding verschilt per specialisatie. De specialisaties dreigen als eigenstandige opleidingen te gaan functioneren.

De commissie stelt verder vast dat de expertise van de docenten niet het volledige kennisveld van de verschillende specialisaties afdekken. De commissie is van mening dat dit samenhangt met het feit dat de specialisaties zeer breed geformuleerd zijn en er geen inhoudelijke eindtermen per specialisatie zijn gedefinieerd.

De commissie stelt vast dat de huidige masteropleiding Arts and Culture in de praktijk functioneert als een masteropleiding Kunstgeschiedenis met zwaartepunten en niet als een opleiding met uitgesproken specialisaties. De specialisaties zijn breed geformuleerd maar de inhoud van de programma's sluit direct aan bij de specifieke competenties van de staf. De commissie adviseert de opleiding de inhoudelijke zwaartepunten in de specialisaties te identificeren, precies te benoemen en het onderwijs hierin te verzwaren met theoretische en bredere vakspecifieke kennis. Een onderdeel van deze exercitie kan zijn om per specialisatie inhoudelijke eindtermen te definiëren.

Tijdens de gesprekken met het opleidingsbestuur en de docenten is gesproken over de organisatiestructuur van de opleiding. Op basis van deze gesprekken constateert de commissie dat de hoogleraren en docenten zeer, en soms exclusief, betrokken zijn bij hun eigen specialisatie. Hun betrokkenheid bij de gehele opleiding is niet evident. De commissie is van mening dat de structuur van opleiding en de invulling van de inhoudelijke zwaartepunten verduidelijkt kunnen worden zodat de samenhang en opbouw van de opleiding als geheel sterker worden. Dit kan alleen succesvol zijn als alle hoogleraren en alle onderzoekers hierbij actief worden betrokken.

Bovenstaande punten bij elkaar genomen concludeert de commissie dat de masteropleiding *Arts and Culture* het onderwijs heeft verbonden aan het hoogwaardige kunsthistorische onderzoek dat plaatsvindt in Leiden. De research seminars geven de studenten de kans om het vak van kunsthistorisch wetenschapper te leren doordat zij hierin met zeer hoog gekwalificeerde wetenschappers samenwerken. De commissie constateert daarentegen dat de sterkte van het aanbod van de opleiding en de expertise van de staf onvoldoende wordt ingezet om een samenhangende opleiding *Arts and Culture* te ontwikkelen. De inleidende cursus *Practices and Debates* en de verschillende specialisaties zijn vooralsnog onvoldoende met elkaar verbonden. De commissie is van mening dat de samenhang tussen de verschillende specialisaties en cursussen kan worden versterkt, onder andere door het verstevigen van de methodologische fundering van de masteropleiding. De commissie adviseert om hiervoor gebruik te maken van de deskundigheid en kennis van de hoogleraren en docenten.

Realisatie eindtermen in het programma

De commissie heeft het overzicht in de bijlage van de kritische reflectie bestudeerd waarin de opleiding wil laten zien hoe de cursussen zijn gerelateerd aan de eindtermen.

De leerdoelen van de cursussen in het programma van de masteropleiding zijn afgestemd op het bereiken van de eindtermen. De research seminars leren studenten zelfstandig wetenschappelijk onderzoek te doen op het Leidse niveau 500, en dit wetenschappelijk onderzoek mondeling te presenteren in het Nederlands en het Engels. Studenten leren verder te participeren in groepsdiscussies, en eigen onderzoek in een paper te presenteren met inachtneming van de academische eisen van controleerbaarheid en verifieerbaarheid. De master thesis heeft als wetenschappelijk eindwerkstuk het hoogste Leidse niveau van 600.

De commissie constateert op grond van de kritische reflectie en de gesprekken met het management, de docenten en studenten, het bestuderen van de uitgebreide lesmaterialen en

toetsen dat het programma de studenten de mogelijkheden biedt om de beoogde eindtermen te behalen.

Internationalisering

De Leidse masteropleiding Arts and Culture is een internationale Engelstalige opleiding. Alle cursussen worden verzorgd in het Engels. De literatuur is eveneens Engelstalig. Studenten hebben de mogelijkheid een aanvullende cursus academisch Engels te volgen.

Ongeveer 30% van de instroom is niet afkomstig uit Nederland. Zowel de Nederlandse als de internationale studenten die de commissie heeft gesproken, gaven aan dat er weinig integratie is tussen deze groepen studenten. Met name de internationale studenten ervaren dit als gemis. De commissie pleit ervoor meer energie te stoppen om deze groepen studenten met elkaar te verbinden zodat zij meer profiteren van de voordelen van een internationale studentengroep.

Het is de commissie opgevallen dat het is toegestaan om opdrachten, papers en ook de master thesis in het Nederlands te schrijven. De commissie acht dit onwenselijk omdat de Nederlandstalige studenten hiermee een voordeel hebben ten opzichte van buitenlandse studenten die het Engels niet als moedertaal hebben. Daarnaast ziet de commissie het gevaar dat Nederlandstalige studenten zich hierdoor terugtrekken in hun eigen taal, waardoor de communicatie en betrokkenheid met Engelstalige medestudenten in het gedrang komt.

2.2 Didactisch concept

De commissie is nagegaan in hoeverre er sprake is van een passend didactisch concept dat vertaald is naar adequate werkvormen en dat op een passende wijze wordt ingezet, zoals dat van een opleiding in het domein Kunst en Cultuur verwacht mag worden.

2.2.1 Didactisch concept en werkvormen

Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis

Volgens de kritische reflectie worden probleemgerichte onderzoekswerkgroepen en primair kennisgerichte hoorcolleges afgewisseld. Probleemgericht onderwijs wordt in Leiden gedefinieerd als: leerstof aangeboden in de vorm van open-einde probleemstellingen. De studenten werken samen in kleine groepen waarbij docenten het leerproces begeleiden en ondersteunen.

Het programma van de bacheloropleiding is opgezet aan de hand van drie leerlijnen waarbinnen verschillende werkvormen worden gehanteerd.

In de leerlijn *Vaardigheden Kunsthistorisch* wordt veel gebruik gemaakt van opdrachten waarin de studenten kunsthistorische en academische vaardigheden oefenen (niveau 100-300). Tevens volgen de studenten werkgroepen. Werkgroepen hebben het karakter van probleemgericht onderwijs in groepen van maximaal 21 studenten. De studenten werken individueel of in groepjes een casus uit en krijgen hierop tijdens de werkgroepsbijeenkomsten feedback. Ook de excursies vinden plaats in deze leerlijn, waaronder de achtdaagse buitenlandexcursie.

In de leerlijn *Vakinhoudelijke kennis, algemeen en methodisch* worden met name collectieve hoorcolleges gegeven voor groepen van 50 tot 90 studenten. Deze themacolleges behandelen kennis en wetenschappelijke perspectieven over belangrijke media en perioden uit de kunstgeschiedenis. Daarnaast worden in deze leerlijn werkgroepen aangeboden. Deze kunnen

jaarlijks van onderwerp veranderen maar blijven wat betreft onderwerp en tijdsperiode evenwichtig verdeeld over het programma.

In de leerlijn *Ondersteunend en Theoretisch* behoren hoorcolleges van algemeen theoretische en filosofisch-beschouwende aard die interdisciplinair gericht zijn. De commissie merkt hierbij wel op dat de integratie van theoretische reflectie op de kunstgeschiedenis ook meer zou kunnen plaatsvinden in de werkcolleges.

Op basis van het materiaal dat de commissie tijdens het bezoek heeft bestudeerd stelt ze vast dat zowel kennisgericht onderwijs als probleemgestuurd onderwijs in goede balans wordt aangeboden in het programma. De opleiding kiest volgens de commissie voor de juiste werkvormen behorende bij de inhoud en beoogde eindtermen van de cursus. De commissie constateert dat er sprake is van een adequate mix van werkvormen. Het is zichtbaar dat tijdens de propedeuse vooral aandacht geschonken wordt aan het opbouwen van kennis via hoorcolleges, terwijl in de latere fases vooral werkcolleges, praktische oefeningen, papers en presentaties aan bod komen. Er is goed nagedacht over de combinatie van vakinhoud en specifieke werkvorm.

Masteropleiding Arts and culture

Het onderwijs in de masteropleiding is volgens de kritische reflectie probleemgericht. Dit houdt in dat de studenten in grote mate van zelfstandigheid, individueel en in kleine groepen, leren werken aan oplossingen voor vraagstukken waarin kunstwerken centraal staan. De studenten zoeken antwoorden op een wetenschappelijk onderzoeksprobleem of vraagstelling en selecteren hierbij relevante wetenschappelijke literatuur van een hoog niveau, welke verwerkt wordt in een betoog. Hierbij wordt een sterk beroep gedaan op het eigen oplossingsvermogen van de student. Het onderwijs in de masteropleiding hangt direct samen met het onderzoek van betrokken hoogleraren en docenten. De commissie waardeert het dat de research seminars gekoppeld zijn aan leeslijsten en de master thesis.

De studenten en alumni van de opleiding gaven aan dat er een zeer grote mate van zelfstandigheid wordt verwacht in de masteropleiding. Zij gaven aan sterk te worden gestimuleerd om zelf na te denken en tot oplossingen te komen. De alumni gaven aan dat zij hebben ervaren dat er zeer goede begeleiding gegeven wordt door de docenten maar dat je als student actief en duidelijk moet aangeven wanneer je begeleiding nodig hebt. Dit gold met name in het proces van het schrijven van de master thesis.

De commissie constateert aan de hand van het programma, de inhoudsbeschrijving van de programma-onderdelen, de gesprekken met docenten en studenten en de bestudeerde studiematerialen dat het probleemgericht onderwijs volledig is geïntegreerd in het programma van de masteropleiding Arts and Culture. De commissie is er van overtuigd dat deze opzet van exemplarisch onderwijs op basis van *good practices* zorgt voor de ontwikkeling van goede academische kunsthistorici.

2.3 Instroom en studeerbaarheid

De kwantitatieve gegevens over de instroom, studielast en rendementen van de opleidingen zijn opgenomen in Bijlage 5.

2.3.1 Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis

Instroom

De instroom in de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis neemt geleidelijk af. In 2007 en 2008 stroomden rond de 58 voltijdse en 28 deeltijdse studenten in. In 2012 stroomden 33 voltijdse studenten en één deeltijdstudent in. De afname van deeltijdstudenten wordt verklaard door een verandering in het rooster. De afgelopen jaren is de avondopleiding omgevormd naar een dagopleiding. Alleen enkele verplichte werkgroepen worden nog aangeboden als avondonderwijs. Het management heeft bewust gekozen voor een verandering van het rooster omdat de druk op de staf zeer hoog was door het verzorgen van dag- en avondonderwijs.

Studeerbaarheid

De studenten gaven aan dat het programma van de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis studeerbaar is. Volgens hen is de studie haalbaar binnen de nominale studieduur. De tentamens en opdrachten worden door de opleiding goed verspreid over de semesters.

De studenten zijn van mening dat zij voldoende worden uitgedaagd. De docenten zijn kritisch en de opdrachten en toetsen die de studenten krijgen zijn van een adequaat niveau. Er zijn geen struikelvakken gerapporteerd.

De Universiteit Leiden hanteert een bindend studieadvies (BSA). Voltijdstudenten moeten in het eerste studiejaar 40 EC halen. De propedeuse moet in twee jaar zijn behaald. In het studiejaar 2013-2014 moeten de studenten na twee studiejaar 90 EC hebben behaald waarvan 45 EC in het eerste jaar van de opleiding.

2.3.2 Masteropleiding Arts and Culture

Instroom

De instroom bij de masteropleiding is tussen de 45 en 55 studenten per jaar. Om toegelaten te worden tot de masteropleiding Arts and Culture moeten studenten in bezit zijn van een bachelorsdiploma Kunstgeschiedenis van de Universiteit Leiden of van een andere wetenschappelijke bacheloropleiding met aantoonbaar voldoende kunsthistorische componenten. De toelatingscommissie beoordeelt het kunsthistorische gehalte van de vooropleiding en het niveau. Daarnaast moeten studenten beschikken over voldoende niveau in Engelse spreek- en leesvaardigheid.

De toelatingscommissie verwerkt ongeveer 75 toelatingsaanvragen per jaar. Hiervan heeft ongeveer een derde voldoende vooropleiding om te worden toegelaten. Een gering aantal internationale studenten volgt de pre-masteropleiding van een jaar. De reden hiervan is dat deze pre-master slechts een beperkt aantal vakken in het Engels aanbiedt.

Studeerbaarheid

De studenten gaven aan dat de opleiding studeerbaar is. Over het algemeen geldt dat de internationale studenten de opleiding in een jaar afronden. De Nederlandse studenten doen er vaak langer over. Dit komt volgens de studenten met name omdat zij kiezen voor een langere stage, aanvullende vakken volgen of activiteiten naast de opleiding.

De studenten gaven aan dat de docenten hen motiveren om een stage te volgen. Hiervoor is 10 EC vrije ruimte beschikbaar. De studenten gaven aan dat het volgen van een stage bijna altijd leidt tot vertraging van de studie.

2.4 Personeel

De commissie heeft de kwaliteit en kwantiteit van het personeel bestudeerd.

Het onderwijs in beide opleidingen wordt verzorgd door docenten met wetenschappelijke expertise in verschillende media en perioden van de kunstgeschiedenis. Op twee docenten na zijn alle docenten gepromoveerd. De twee niet-gepromoveerde docenten hebben een bijzondere expertise in de geschiedenis van de prent- en tekenkunst en van de fotografie. Zij hebben toestemming om in de master onderwijs te verzorgen vanwege deze expertises.

De Leidse hoogleraren hebben volgens de commissie een sterk internationaal profiel en hebben een goede reputatie op hun vakgebied. De commissie benoemt expliciet als positief punt dat er twee gerenommeerde hoogleraren Hedendaagse kunst zijn. Dit sluit goed aan bij de inhoudelijke interesse van de studenten.

Voor de gehele staf loopt een officiële aanvraag van bevestiging van de onderwijsexpertise middels de Basiskwalificatie Onderwijs.

De bachelor- en masterstudenten waarderen de betrokkenheid van de docenten bij het onderwijs en hun ontwikkeling. Daarnaast waarderen zij de zeer grote en brede expertise van de staf als geheel en de individuele docenten. De studenten van beide opleidingen en de afgestudeerden gaven aan dat zij in alle fasen van hun opleiding onderwijs hebben genoten van zowel de hoogleraren als de docenten. De studenten en afgestudeerden vermeldden de persoonlijke aandacht die zij krijgen of hebben gekregen van de staf van de opleiding. De docenten kennen de studenten persoonlijk en er is een zeer goede samenwerking tussen docenten en studenten. De studenten gaven aan dat de docenten zeer enthousiast zijn over hun vak en regelmatig tijd maken om mee te gaan op excursies en studiereizen, georganiseerd door de studievereniging.

De commissie concludeert dat de kwaliteit en kwantiteit van het docentencorps en de betrokkenheid bij de studenten zeer goed zijn. De commissie stelt vast dat het onderwijs in de bachelor- en masteropleiding wordt verzorgd door gemotiveerde docenten, met veelal een goede internationale reputatie. De commissie heeft kennis genomen van een overzicht van het ingezette personeel en heeft gezien dat onderzoekers actief zijn in het onderwijs van beide opleidingen.

2.5 Opleidingsspecifieke voorzieningen

Op basis van de documentatie die zij heeft ontvangen en de gesprekken die zij heeft gevoerd met verschillende gremia, stelt de commissie vast dat er sprake is van adequate voorzieningen voor de bachelor- en masterstudenten.

De opleiding heeft zeer goede voorzieningen, waaronder de rijke collecties prentkunst en fotografie van de Universiteitsbibliotheek Leiden. Deze collecties en anderen worden veel gebruikt in het onderwijs. Daarnaast werken de opleidingen samen met de Nederlandse kunsthistorische instituten in Florence en Rome (Italië) en *The Arts and Genomics Centre* in Leiden.

Een belangrijk pluspunt is ook te vinden in de vestiging in het stadscentrum van Leiden. In het onderwijs wordt veel gebruik gemaakt van de architectuur, monumenten en musea die hier te vinden zijn, onder andere voor excursies, stages of onderzoeksopdrachten.

2.6 Kwaliteitszorg

De commissie is nagegaan in hoeverre studenten en docenten betrokken en gehoord worden bij het evalueren en verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs. De opleidingscommissie (OC) bestaat uit drie docentleden en drie studentleden en vertegenwoordigt zowel de bachelor- als de masteropleiding. De OC komt een keer per maand bijeen en evalueert en volgt het onderwijs in de opleidingen.

Alle bachelor- en mastercursussen worden na afloop geëvalueerd. De uitkomsten van de cursusevaluaties worden in de OC besproken. Naast de cursusevaluaties vindt van de bacheloropleiding elk half jaar een semesterevaluatie plaats waarin de samenhang tussen cursussen en het curriculum als geheel worden geëvalueerd. De semesterevaluatie wordt niet uitgevoerd voor de masteropleiding vanwege het ontbreken van een Engelstalig evaluatieformulier. Zowel de opleidingsvoorzitter als de OC vinden het een groot gemis dat dit Engelstalige formulier nog niet beschikbaar is maar hopen vanaf komend jaar hierover te beschikken. De respons op de evaluaties is hoog, gemiddeld 70%.

De resultaten van de evaluaties worden door de OC teruggekoppeld aan de betrokken docent. Bij een minder goede evaluatie wordt de docent uitgenodigd voor een gesprek. Terugkoppeling hiervan vindt plaats naar de leidinggevende van de docent en de opleidingsvoorzitter. De studenten ontvangen ieder jaar het jaarverslag van de OC.

De commissie constateert dat de resultaten van de cursusevaluaties een vast agendapunt zijn van de vergadering van de opleidingscommissie en dat acties worden ondernomen indien dit nodig blijkt. De studentleden in de opleidingscommissie gaven aan dat zij voldoende invloed hebben tijdens de vergaderingen.

De commissie stelt vast dat het evaluatiesysteem zo is opgezet dat verbetermogelijkheden binnen de opleidingen worden gesignaleerd waarbij zowel docenten als studenten voldoende inspraak hebben. Gesignaleerde verbeterpunten worden adequaat doorgevoerd in het onderwijs. De commissie dringt er wel op aan de semesterevaluaties van de masteropleiding op korte termijn uit te voeren.

Overwegingen

Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis

De commissie concludeert dat de inhoud en het niveau van de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis goed zijn en waarborgen dat afgestudeerden voldoen aan de eindtermen van de opleiding. De cursussen van de opleiding zijn zodanig vormgegeven dat zij bijdragen aan het realiseren van de eindtermen.

De bacheloropleiding Kunstgeschiedenis kan zowel in voltijdse als deeltijdse variant worden gevolgd. De commissie constateert dat het curriculum van de bacheloropleiding een zeer goede uitwerking is van het sterke profiel van de opleiding. De opbouw van en de samenhang tussen de cursussen in het programma is adequaat. De commissie is onder de indruk van de kwaliteit en evenwichtigheid van het programma. De academische vaardigheden zijn volgens

de commissie op goede wijze geïntegreerd in de cursussen. De opleiding laat een serieuze mondiale belangstelling en theoretische/filosofische ambitie zien. De commissie stelt concluderend vast dat de opleiding kunstgeschiedenis en kunstwetenschap in samenhang begrijpt.

De commissie stelt vast dat er een goed passend didactisch concept aan de bacheloropleiding ten grondslag ligt dat duidelijk zichtbaar is doorgevoerd in het programma en de verschillende cursussen. Het didactisch concept is vertaald naar adequate werkvormen. De commissie waardeert de mogelijkheid tot het volgen van een stage en de vele (dag)excursies die zijn geïntegreerd in de opleiding.

De commissie stelt vast dat er sprake is van een onderwijsleeromgeving waarin onderwijs wordt gewaardeerd en belangrijk wordt gevonden door studenten en docenten. Studenten zijn zeer positief over het geboden onderwijs en over de betrokkenheid en vakbekwaamheid van de docenten. De opleiding beschikt over zeer ervaren en betrokken docenten met een zeer goede (internationale) reputatie op hun vakgebied.

De commissie stelt vast dat er sprake is van goede voorzieningen voor de studenten die door hen veel gebruikt worden.

Het kwaliteitszorgsysteem van de opleiding is zodanig opgezet dat verbetermogelijkheden binnen de opleidingen direct worden gesignaleerd en uitgevoerd. Het is de commissie positief opgevallen dat de docenten en studenten zich zeer betrokken voelen.

Masteropleiding Arts and Culture

De commissie concludeert dat de inhoud en het niveau van de masteropleiding Arts and Culture voldoende zijn en waarborgen dat afgestudeerden voldoen aan de eindtermen van de opleiding. De cursussen van de opleiding zijn zodanig vormgegeven dat zij bijdragen aan het realiseren van de eindtermen.

De masteropleiding Arts and Culture kan zowel in voltijdse als deeltijdse variant worden gevolgd. De commissie stelt vast dat het programma gericht is op het zelfstandig kunnen uitvoeren van kunsthistorisch onderzoek. De cursussen zijn onderzoeksgeoriënteerd en sluiten direct aan bij het onderzoek van de docenten. De studenten krijgen de kans het vak als kunsthistorisch wetenschapper te leren door samen te werken met de hoog gekwalificeerde docenten van de faculteit.

De commissie concludeert dat de sterkte van het aanbod van de opleiding en de expertise van de staf beter kan worden ingezet om een samenhangend programma te ontwikkelen. De commissie is van mening dat de samenhang tussen de verschillende specialisaties en cursussen kan worden versterkt onder andere door het verstevigen van de methodologische fundering van de masteropleiding. De commissie adviseert om hiervoor gebruik te maken van de expertises van de hoogleraren en docenten om met elkaar een heldere structuur en aanscherping van het volledige programma te verkrijgen.

De commissie stelt vast dat het didactisch concept gericht is op het in grote mate zelfstandig werken en het werken aan oplossingen voor vraagstukken waarin kunstwerken centraal staan. Dit didactische concept is zichtbaar doorgevoerd in het programma en de cursussen.

De commissie stelt vast dat er sprake is van een onderwijsleeromgeving waarin onderwijs wordt gewaardeerd en belangrijk wordt gevonden door studenten en docenten. Studenten zijn positief over het geboden onderwijs en over de betrokkenheid en vakbekwaamheid van de docenten. De opleiding beschikt over ervaren en betrokken docenten met een zeer goede (internationale) reputatie op hun vakgebied.

De commissie stelt vast dat er sprake is van goede voorzieningen voor de studenten die door hen veel gebruikt worden.

Het kwaliteitszorgsysteem van de opleiding is zodanig opgezet dat verbetermogelijkheden binnen de opleidingen direct worden gesignaleerd en uitgevoerd. Het is de commissie positief opgevallen dat de docenten en studenten zich zeer betrokken voelen.

Conclusie

Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis: de commissie beoordeelt Standaard 2 als **goed**.

Masteropleiding Arts and Culture: de commissie beoordeelt Standaard 2 als **voldoende**.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

In deze standaard worden de bevindingen ten aanzien van de toetsing weergegeven (3.1) en wordt vervolgens de vraag beantwoord of studenten de beoogde eindkwalificaties van de opleidingen realiseren (3.2).

3.1 Toetsing

De commissie is nagegaan of de opleidingen beschikken over een adequaat systeem van toetsing. Zij heeft gekeken naar het toetsbeleid, de toetsvormen inclusief de opzet van het bachelor-eindwerkstuk en de master thesis en het functioneren van de examencommissie.

3.1.1 Toetsbeleid

Aan het toetsbeleid van beide opleidingen ligt een facultair kader op het gebied van (kwaliteitsbewaking van) toetsing ten grondslag. De Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit Leiden heeft in de notitie *Studiesucces en onderwijsorganisatie: Koers en keuzes* een aantal maatregelen opgenomen ter verbetering van het studiesucces:

- Iedere opleiding stelt voor 1 maart van elk studiejaar een toetsplan op, waarin elke opleiding het beleid ten aanzien van herkansingen opneemt.
- Voor eindwerkstukken zijn twee beoordelaars verplicht. Het eindwerkstuk (in zowel de bachelor- als de masteropleiding) wordt altijd door ten minste twee docenten beoordeeld, waarbij de tweede beoordelaar niet de begeleider van de student bij het betreffende onderzoek was. De beoordeling geschiedt aan de hand van een beoordelingsformulier.
- Toetsbeleid: er zijn twee voorkeursopties voor toetsing per vak, te weten a. deeltoetsen en b. een gestructureerd schrijfproces. Bij deze opties verdient het de voorkeur geen herkansing aan te bieden. Bij enkelvoudige tentamens (optie c.) is één herkansing mogelijk.
- Peer review: de kwaliteit van een tentamen en het antwoordmodel kan vooraf door een collega-examinator mede worden beoordeeld.
- Voor elk tentamen worden vooraf beoordelingscriteria geformuleerd die passen bij de betreffende toetsvorm.

Er is een beleid om plagiaat te voorkomen. Docenten nemen voorzorgsmaatregelen door studenten bewust te maken van plagiaat en maken het facultaire beleid bekend. Tevens worden opdrachten minder plagiaatgevoelig gemaakt.

3.1.2 Toetsvormen

Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis

In de bacheloropleiding worden het leerproces en de vordering van de studenten systematisch en voortdurend getoetst met tussentoetsen, tentamens, presentaties en werkstukken.

Hoorcolleges hebben minimaal twee toetsen, verdeeld over twaalf tot veertien colleges. Andere vormen van toetsen in de bacheloropleiding zijn schriftelijke opdrachten zoals tekstanalyse, werkstukken en papers. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van digitale toetsen met meerdere antwoordtypen en mondelinge presentaties.

Volgens de kritische reflectie wordt in het eerste jaar meer nadruk gelegd op kennisverwerving. De toetsen zijn daarom over het algemeen feitelijk en kennisgericht. In het tweede jaar richten de toetsen zich meer op inzichtvragen en analyserende vragen over teksten in relatie tot de colleges. De toetsen in het derde jaar zijn gericht op het opzetten en uitwerken van een probleemopstelling en zelfwerkzaamheid.

Het bachelor-eindwerkstuk is volgens de kritische reflectie een proeve van zelfwerkzaamheid van de student onder begeleiding van een vakdocent. Met het bachelor-eindwerkstuk wordt getoetst of de student in staat is om zelfstandig een probleemstelling op te zetten en uit te werken. De student wordt tijdens de collectieve thesisbijeenkomsten op gang geholpen met het werkstuk. De individuele begeleiding bestaat over het algemeen uit drie tot zes begeleidingsgesprekken met een docent.

De commissie heeft inzicht gehad in (gemaakte) toetsen van verschillende cursussen en constateert dat de studenten zeer goede feedback ontvangen. De toetsvormen sluiten naar het oordeel van de commissie aan bij de inhoud van de cursussen. Samen waarborgen ze de eindtermen die voor de opleiding behaald dienen te worden. De procedures zijn transparant en bij de studenten bekend.

Masteropleiding Arts and Culture

In de masteropleiding worden het leerproces en de vorderingen van de student getoetst aan de hand van mondelinge presentaties, schriftelijke werkstukken zoals papers en het portfolio bij de cursus *Practices and Debates*. De werkstukken worden individueel getoetst. De mondelinge presentaties worden zowel individueel als in groepjes voorbereid en uitgevoerd.

Het onderwijs in de masteropleiding is probleemgericht en de studenten verwerven kennis in relatie tot casussen waaraan zij onder begeleiding werken. Studenten leveren de werkstukken in na plagiaatcontrole.

De master thesis is een individuele opdracht. Uit de thesis moet blijken dat de student in staat is om zelfstandig te werken aan een zelf geformuleerde vraagstelling in relatie tot de specialisatie, en een verslag te schrijven.

De master thesis wordt door twee docenten beoordeeld aan de hand van een beoordelingsformulier. De beoordeling heeft betrekking op het onderzoek en de methodologie, de structuur en presentatie. Deze hoofdpunten zijn op het formulier uitgewerkt in subthema's.

De toetsen die de commissie tijdens het bezoek heeft ingezien voldoen aan de eisen van validiteit en betrouwbaarheid. De toetsprocedures zijn transparant en bij de studenten bekend. De commissie heeft extra aandacht besteed aan het portfolio van de cursus *Practices and Debates*. De commissie stelt vast dat het portfolio goed wordt verzorgd door de studenten en dat de feedback van de docenten hierop zeer adequaat is.

3.1.3 Examencommissie

De examencommissie is verantwoordelijk voor de kwaliteit van toetsing van beide opleidingen. De examencommissie verzamelt hiervoor proeven van tentamens en controleert deze op relevantie en representativiteit voor de behandelde stof. In het studiejaar 2012-2013 zijn alle toetsen en antwoordmodellen van alle cursussen verzameld en is gecontroleerd hoe er wordt getoetst en hoe cijfers tot stand komen. Tevens worden steekproefsgewijs de bachelor-eindwerkstukbeoordelingen en master thesis beoordelingen gecontroleerd.

De examencommissie wordt ondersteund door de faculteit; onder andere door het instellen van een pilotgroep toetsing. Deze pilotgroep ontwikkelt een hanteerbare methodiek met bijbehorende criteria om invulling te geven aan de kwaliteitsborging van de toetsing.

De commissie stelt vast dat de examencommissie haar werkzaamheden conform de wettelijke voorschriften heeft opgepakt. Een aantal belangrijke zaken wordt naar behoren uitgevoerd, zoals het steekproefsgewijs controleren van toetsing en totstandkoming van cijfers.

3.2 Gerealiseerde eindkwalificaties

Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis

De commissie is nagegaan of de studenten van de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis de beoogde eindkwalificaties realiseren. Om het gerealiseerde eindniveau van de studenten te bepalen, heeft de commissie voorafgaand aan de visitatie tezamen 16 bachelor-eindwerkstukken bestudeerd.

De commissie constateert dat het niveau van de bachelor-eindwerkstukken goed is. De bachelor-eindwerkstukken zijn over het algemeen interessant, gedegen, bevatten adequate analyses en geven een goed overzicht van de literatuur. Een paar bachelor-eindwerkstukken haalt zelfs het niveau van een masterscriptie van goed aangeschreven Nederlandse en buitenlandse opleidingen. De commissie mist wel in een aantal gevallen de persoonlijke visie of conclusie van de student. De commissie is van mening dat de, door de commissie bestudeerde bachelor-eindwerkstukken, bevestigen dat de studenten een gedegen, brede en evenwichtige wetenschappelijk opleiding hebben genoten.

De beoordelingen van de bachelor-eindwerkstukken door begeleiders zijn zeer adequaat. In vrijwel alle gevallen waren de beoordeling van de commissie gelijk aan de beoordelingen van de begeleiders van de opleiding.

Masteropleiding Arts and Culture

De commissie is nagegaan of de studenten van de masteropleiding Arts and Culture de beoogde eindkwalificaties realiseren. Om het gerealiseerde eindniveau van de studenten te bepalen, heeft de commissie voorafgaand aan de visitatie tezamen 20 master theses bestudeerd.

De commissie constateert dat het niveau van een groot aantal bestudeerde werken hoog is. De theses zijn zeer uitgebreid, beschrijvend, hebben een goede opbouw, en gebruiken de juiste methoden voor het doen van kunsthistorische onderzoek. Wel constateert de commissie dat de theoretische onderbouwing in sommige gevallen mager is. In de beoordelingsverslagen is zichtbaar dat de beoordelaars inzicht hebben in de kwaliteit van de

master theses. Opvallend is dat de beoordelaars structureel een hoger cijfer geven dan de commissie zou doen.

De commissie heeft twee master theses met een onvoldoende beoordeeld. Het onderzoeksthema was in beide gevallen onvoldoende uitgewerkt waardoor de inbedding van en het verband met het theoretisch kader zwak was. Beide master theses bleken te zijn beoordeeld door dezelfde twee beoordelaars wiens expertise minder lijkt aan te sluiten bij het onderwerp. Tijdens de visitatie is over deze twee theses uitgebreid gesproken met het management, de betrokken hoogleraar en de examencommissie. Op basis van de gesprekken met management, hoogleraar en examencommissie concludeert de commissie dat deze twee onvoldoendes het resultaat zijn van een geïsoleerd en incidenteel probleem binnen de opleiding en de betrokken specialisatie. De commissie stelt daarnaast vast dat dit probleem tijdens de visitatie adequaat is opgepakt door het management en de examencommissie. Zij merkt daarbij wel op dat deze incidenten verband houden met het ontbreken van specifieke eindtermen voor de specialisaties (zie standaard 2).

De commissie is door de gesprekken met de docenten en de examencommissie en het bestuderen van de beoordelingsformulieren ervan overtuigd dat de studenten op de juiste onderdelen worden beoordeeld maar pleit er wel voor dat de docenten met elkaar de beoordelingscriteria herijken. De commissie adviseert een scriptiecommissie in te voeren die verantwoordelijk wordt voor deze herijking. Een belangrijk voordeel is dat de master theses en de beoordelingen ervan zo meer in samenhang worden bekeken en niet meer per specialisatie.

De afgestudeerden kijken positief terug op hun studie waarin zij zeer zelfstandig hebben leren werken aan oplossingen op vraagstukken in de kunstsector. De afgestudeerden die met de commissie spraken, hadden een baan in de kunstsector gevonden of waren net afgestudeerd.

Overwegingen

De commissie heeft onderzocht of het toetsbeleid en de toetsen van de opleidingen er borg voor staan dat de studenten de beoogde eindkwalificaties bereiken. Op basis van de informatie die de commissie vooraf en tijdens het bezoek heeft gekregen kan geconcludeerd worden dat de toetsvormen passen bij de beoogde leerdoelen en van het vereiste niveau zijn.

De examencommissie heeft de afgelopen jaren haar werkzaamheden conform de wettelijke voorschriften opgepakt. De beoordelingen van de bachelor-eindwerkstukken en master theses worden steekproefsgewijs gecontroleerd.

Op basis van de beoordeling van de bachelor-eindwerkstukken Kunstgeschiedenis heeft de commissie vastgesteld dat het niveau van de studenten volledig overeenkomt met de eisen waaraan bachelorstudenten moeten voldoen. De eindwerkstukken zijn interessant, gedegen, bevatten adequate analyses en geven een goed overzicht van de gebruikte literatuur. De commissie is door de bachelor-eindwerkstukken ervan overtuigd geraakt dat de studenten een degelijke academische basisopleiding hebben genoten.

De beoordelingen van de bachelor-eindwerkstukken zijn adequaat. De beoordeling van de commissie kwam overeen met de door de opleiding toegekende beoordelingen.

Op basis van de bestudeerde master theses Arts and Culture heeft de commissie vastgesteld dat het niveau van de studenten over het algemeen overeenkomt met de eisen waaraan

masterstudenten moeten voldoen. Het merendeel van de theses is zeer uitgebreid, beschrijvend, hebben een goede opbouw, en gebruiken de juiste methoden voor het uitvoeren van kunsthistorische onderzoek. De commissie is wel van mening dat de beoordelaars structureel een te hoge waardering geven voor het werk. De commissie adviseert een scriptiecommissie in te stellen met als doel de beoordelingscriteria te herijken.

De master theses zijn – op twee uitzonderingen na - van het vereiste masterniveau. De commissie beschouwt de uitzonderingen als incidenten.

De commissie is er op basis van de gesprekken en het bestudeerde materiaal van overtuigd dat de masteropleiding de door haar geformuleerde doelstellingen weet te realiseren.

Conclusie

Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis: de commissie beoordeelt Standaard 3 als **goed**.

Masteropleiding Arts and Culture: de commissie beoordeelt Standaard 3 als **voldoende**.

Algemeen eindoordeel

Conclusie

De commissie beoordeelt de *bacheloropleiding Kunstgeschiedenis* als **goed**.

De commissie beoordeelt de *masteropleiding Arts and Culture* als **voldoende**.

Bijlagen

Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie

Prof. dr. Bart Verschaffel is gewoon hoogleraar architectuurtheorie en architectuurkritiek aan de Universiteit Gent. Hij studeerde wijsbegeerte en mediëvistiek aan de Universiteit Leuven en promoveerde met een onderzoek in de geschiedtheorie. Hij publiceert op het gebied van de cultuurfilosofie, architectuurtheorie, en de esthetica, met als recente monografische publicaties: *Essais sur les genres en peinture: Nature morte, portrait, paysage* (2007), *Van Hermes en Hestia. Over Architectuur* (2010), *Een god is vele dieren. Essays over het werk van Jan Fabre 1988-2010* (2010), en *De zaak van de kunst. Over kennis, kritiek, en schoonheid* (2011). Hij is scenarist van een aantal kunstdocumentaires voor de BRTN over kunstenaars zoals Antoine Wiertz, Henri De Braekeleer, René Magritte, Thierry De Cordier e.a., en was curator van de tentoonstelling *Giambattista Piranesi* in het MSK Gent (2008-2009) en *bob Van Reeth, architect* in BOZAR Brussel (2013).

Prof. dr. Michael Astroh begon in 1972 zijn studie Filosofie en Germaanse en Romaanse talen aan de Universiteit van Bonn en zette die voort aan de École Normale Supérieure te Parijs. Vanaf 1974 schreef hij free-lance voor de Neue Zürcher Zeitung. In 1982 promoveerde hij aan het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte Leuven. Na enkele jaren te hebben gewerkt als onderzoeksmedewerker aan het Wolfson College te Oxford haalde hij zijn habilitatie aan de universiteit van Saarland en verkreeg hij een aanstelling als Heisenberg docent. Sinds 1995 bekleedt Michael Astroh een professoraat in de Filosofie aan de Ernst Moritz Arndt Universiteit van Greifswald (Duitsland). Zijn publicaties zijn enerzijds gewijd aan vragen aangaande literatuur, kunst, architectuur en muziek, anderzijds aan problemen der fenomenologie, taalfilosofie en de logica en haar geschiedenis.

Em. Prof. dr. Hans van Maanen was van 1982 tot 2011 verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen, de laatste tien jaar als hoogleraar Kunst en Maatschappij. Hij studeerde Nederlands en Theaterwetenschap in Utrecht en werkte o.m. bij het Groot Limburgs Toneel (Maastricht) en Toneelgroep Theater (Arnhem). In 1982 promoveerde hij aan de Universiteit Antwerpen. Hij publiceerde nationaal en internationaal over kunstbeleid en schreef regelmatig onderzoeksrapporten voor Nederlandse overheden en kunstinstellingen. Van Maanen is co-voorzitter van STEP (*Project on European Theatre Systems*) en lid van de *editing board* van verschillende internationale tijdschriften waaronder de *International Journal of Cultural Policy*. Hij was zowel bestuurslid als interim directeur van het Fonds voor de Podiumkunsten en sinds zijn emeritaat voorzitter van de kunstraad Groningen. Twee van zijn boekpublicaties zijn: *Het Nederlandse Toneelbestel van 1945 tot 1995*. Amsterdam, 1997: AUP en *How to Study Art Worlds. On the Societal Functioning of Aesthetic Values*. Amsterdam 2009: AUP.

Prof. dr. Geert Lernout is gewoon hoogleraar vergelijkende literatuurwetenschap aan de Universiteit Antwerpen. Hij studeerde in Antwerpen en Dublin en promoveerde in 1984 aan de Universiteit van Toronto op een onderzoek van de invloed van het werk van Friedrich Hölderlin en James Joyce in de Franse naoorlogse kritiek. Sinds 1985 werkt hij in Antwerpen waar hij het James Joyce Centrum leidt. Hij publiceerde artikelen en boeken in het Engels over James Joyce en Friedrich Hölderlin, over vergelijkende en genetische literatuurwetenschap en boeken in het Nederlands over J.S. Bachs Goldberg Variaties, de geschiedenis van het boek, over de bijbel en de manieren waarop de bijbel gelezen wordt en over de invloed van religie in de Verenigde Staten. Daarnaast recenseert hij voor Vlaamse kranten en is hij actief als publicist.

Prof. dr. Mariët Westermann is Vice President of the Andrew W. Mellon Foundation. Prior to taking up her position at the Foundation, she was provost and chief academic officer of New York University Abu Dhabi, having started the development of the campus in 2007. At NYU, she was also director of the Institute of Fine Arts for six years, after serving as associate director of research and academic programs at the Clark Art Institute in Massachusetts, and as assistant and associate professor at Rutgers University. A historian of European art, she is the author of several books, including *A Worldly Art: The Dutch Republic 1585-1718* (ranked a Notable Book of the Year by the New York Times), *The Amusements of Jan Steen: Comic Painting in the 17th Century*, *Rembrandt: Art and Ideas*, and *Anthropologies of Art*. Collaborating frequently with museums, she wrote the *Rijksmuseum Dossier: Johannes Vermeer* and served as guest curator of the exhibition *Art and Home: Dutch Interiors in the Age of Rembrandt* (Newark Museum and Denver Art Museum). Her current research concerns the medium of painting as a resource of European culture and the Garden of Eden in the imagination of Judaism, Christianity, and Islam. Westermann received her B.A. magna cum laude in history from Williams College, and her M.A. and Ph.D. in the history of art at NYU's Institute of Fine Arts.

Prof. dr. Susan Legêne is sinds 2008 hoogleraar politieke geschiedenis aan de Vrije Universiteit Amsterdam en momenteel tevens afdelingshoofd van de afdeling Geschiedenis. Het onderzoeksprogramma waarin zij met velen binnen en buiten de universiteit samenwerkt heeft als overkoepelende noemer *Global History and Heritage in a Post-Colonial World*. Legêne studeerde nieuwe, nieuwste en theoretische geschiedenis ('NINTH') aan het Historisch Seminarium van de Universiteit van Amsterdam. Tussen 1985 en 2008 was zij verbonden aan het Koninklijk Instituut voor de Tropen; daar werd zij in 1997 Hoofd Museale Zaken van het Tropenmuseum. In 1998 promoveerde zij aan de EUR op een cultuurhistorisch en mede op materiële bronnen gebaseerd onderzoek naar de betekenis van het 19^e-eeuws imperialisme op de vorming van de Nederlandse natie na 1815. In 2004 werd zij parttime bijzonder hoogleraar bij Algemene Cultuurwetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam, op de leerstoel Nederlandse cultuurgeschiedenis, in het bijzonder de studie der voorwerpen, vanwege het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap. Zij heeft ruime ervaring in bestuurlijke gremia, was lid van de Commissie ontwikkeling Nederlandse canon, en is actief in de Nederlandse Nationale Commissie voor Unesco.

Sylvia Alting van Geusau, MA studeerde Theaterwetenschap en Kunstgeschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. Ze sloot haar studie cum laude af met de onderzoeksmaster Kunstwetenschappen, waarin ze zich specialiseerde in negentiende-eeuwse panorama's. Tijdens haar studie was ze actief in studieverenigingen en de medezeggenschap. Momenteel is ze freelance onderzoeker en schrijft ze artikelen over spektakelcultuur en media die zich begeven op het grensgebied tussen kunst en theater.

Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader

Inleiding

Dit referentiekader is bedoeld voor een breed spectrum aan wetenschappelijke bachelor- en masteropleidingen aan de universiteiten in Nederland die in het kader van de landelijke heraccreditatieprocedure Geesteswetenschappen, specifiek het subcluster Kunst en Cultuur, worden beoordeeld.

Er is gekozen voor een referentiekader dat niet prescriptief van aard is, maar veel ruimte geeft aan opleidingen om naar de aard van het object van studie dat centraal staat en naar de aard van de invalshoek die zij gekozen hebben, eigen keuzes te maken en accenten te leggen. Het referentiekader vraagt van de opleidingen om bij die keuze heldere doelstellingen en eindkwalificaties te formuleren en te onderbouwen dat aan de NVAO-criteria voor niveau (bachelor of master) en oriëntatie (wetenschappelijk onderwijs) wordt voldaan.

Bij de vormgeving van dit referentiekader is gebruik gemaakt van diverse referentiekaders, zoals die van de Quality Assurance Agency¹ uit Groot-Brittannië. Verder is rekening gehouden met de Dublin-descriptoren en, voor zover mogelijk, het Tuning-project.² Ten slotte is gebruikgemaakt van het rapport Onderwijsvisitatie Kunst en Cultuur uit 2007.³ Het referentiekader is vastgesteld door de visitatiecommissie van het subcluster Kunst en Cultuur en wordt voor de bezoeken aan de opleidingen aangeboden.

Opleidingen op het gebied van Kunst en Cultuur gaan over de bestudering van een of meerdere culturele verschijningsvormen, zoals de wetenschappen, literatuur, beeldende kunst, design, architectuur, muziek, film, televisie, theater, vormgeving (nieuwe) media⁴, erfgoed (hedendaagse dan wel historische) maatschappelijke, politieke, religieuze, economische en technologische ontwikkelingen, en de relaties hiertussen. De bestudering van kunst en cultuur is vaak multi- of interdisciplinair van aard en geschiedt veelal vanuit vergelijkend perspectief. Zowel meer gebruikelijke disciplines en methodologieën van de geesteswetenschappen als de invloed van de internationale *cultural studies* beweging zijn duidelijk herkenbaar op dit grote terrein. In de programma's komen meerdere wetenschappelijke perspectieven aan bod, vaak in een multidisciplinair verband, soms ook binnen een meer interdisciplinaire setting: (kunst)historisch perspectief, esthetisch perspectief, filosofisch perspectief (vraagstukken van ethische, methodologische en wetenschapsfilosofische aard), maatschappijwetenschappelijk perspectief (vraagstukken van politieke, religieuze, juridische, economische en sociale aard) en organisatorisch perspectief (de productie, distributie en consumptie van de brede waaier van kunst- en cultuuruitingen, maar ook de conservering en ontsluiting daarvan).

Onder deze visitatie vallen de opleidingen met als primair aandachtspunt cultuur, al dan niet in relatie tot maatschappelijke vraagstukken (zoals Algemene Cultuurwetenschappen, Antieke Cultuur, Cultureel Erfgoed, Cultuurbeleid); opleidingen met kunst, architectuur of design als studieobject (zoals Kunstgeschiedenis, Kunstwetenschappen, Kunstbeleid en –management, Design Cultures); opleidingen gericht op één of meer specifieke media in relatie tot cultuur

¹ Subject benchmark statement Communication, media, film an cultural studies (2008); Subject benchmark statement History of art, architecture and design (2008); Subject benchmark statement Art and design (2008); Subject benchmark statement Music (2008), Subject benchmark statement Dance, drama and performance (2007), The Quality Assurance Agency for Higher Education.

² A Tuning Guide to Formulating Degree Programme Profiles Including Programme Competences and Programme Learning Outcomes, Bilbao/Groningen/The Hague: Nuffic / TUNING Association, 2010.

³ Onderwijsvisitatie Kunst en Cultuur, Utrecht: QANU, 2007.

⁴ De aandacht voor (nieuwe) media in de opleidingen in het subcluster Kunst en Cultuur zal eerder vanuit een kunstzinnig perspectief zijn dan bij opleidingen op het terrein van mediastudies in het aparte mediastudiescluster.

(zoals Literatuurwetenschap, Film- en televisiewetenschap, Theaterwetenschap, Muziekwetenschap, Mediastudies); opleidingen gericht op religie en cultuur (zoals Religie in Samenleving en Cultuur en Theologie en Religiewetenschappen).

Dit spectrum is breed:

- sommige opleidingen strekken zich uit over de algemene gebieden van kunst en cultuur terwijl andere zich concentreren op een bepaalde praktijk zoals cultureel erfgoed, architectuur en design, wetenschap en technologie, film, muziek, journalistiek, theater, televisie;
- sommige opleidingen bevatten een significante historische component, terwijl andere eigentijdse ontwikkelingen benadrukken;
- de opleidingen besteden aandacht aan zeer diverse aspecten van kunst en cultuur, zoals management- en beleidstoepassingen, sociaal gebruik en/of symbolische, esthetische of affectieve betekenissen, praktische of technische aspecten;
- sommige opleidingen concentreren zich op culturele en esthetische systemen dan wel op specifieke media (bijvoorbeeld, drukmedia, film, televisie, radio, populaire muziek, nieuwe vormen en gebruiken van digitale communicatie, nieuwe esthetische vormen);
- sommige opleidingen onderzoeken vormen van materiële cultuur en dagelijkse culturele praktijken (bijvoorbeeld populaire culturele vormen en praktijken; religie; culturele instellingen zoals galerijen, musea en theaters diverse erfgoedinstellingen);
- sommige opleidingen concentreren zich hoofdzakelijk op professionele praktijken en hun bijbehorende creatieve, zakelijke, intellectuele en/of technische vaardigheden, terwijl andere geen rechtstreekse relatie bieden met de media of culturele praktijk.

Het referentiekader definieert welke eisen worden gesteld aan de doelstellingen van de opleidingen, met name aan de domeinspecifieke eindtermen en kwalificaties. Vervolgens gaat het referentiekader in op de domeinspecifieke eisen aan de inrichting en inhoud van het programma.

Doelstellingen, eindtermen/kwalificaties, programma van de opleidingen

Zoals eerder aangegeven is het spectrum aan opleidingen dat in de visitatie Kunst en Cultuur beoordeeld wordt, breed. Verschillende aspecten en disciplines komen, met wisselende accenten en al dan niet interdisciplinair aangeboden, in deze opleidingen aan de orde:

1. cultuurwetenschap/ *cultural studies*
2. erfgoedstudies, archiefwetenschap en culturele informatiewetenschap
3. literatuurwetenschap
4. kunst-, architectuur- en designgeschiedenis
5. geschiedenis
6. filosofie
7. letterkunde
8. theater-, film- en/of televisiewetenschap, dramaturgie
9. mediastudies
10. muziekwetenschap
11. sociologie
12. psychologie
13. politicologie
14. wetenschap- & technologiestudies
15. museumstudies en *cultural economics*
16. religiewetenschap
17. wetenschapsbeoefening en bijbehorende onderzoeksvaardigheden
18. algemene wetenschappelijke vorming.

Opleidingen leggen verschillende accenten en hanteren bijpassende doelstellingen. Dit heeft implicaties voor de omschreven eindtermen/kwalificaties en het programma van de verschillende (categorieën van) opleidingen. De hieronder omschreven doelstellingen, eindtermen/kwalificaties en het programma moeten daarom in dit licht gelezen worden.

A. Doelstelling en aard van de opleidingen

De bachelor- en masteropleidingen die in de visitatie Kunst en Cultuur worden beoordeeld, hebben als doel studenten op te leiden tot een initieel (bachelor), dan wel specialistischer (master) wetenschappelijk niveau op het gebied van het object van de studie. Daarnaast bereiden ze studenten voor op een maatschappelijke loopbaan waarbij de kennis en vaardigheden die binnen de studie verworven zijn, van nut kunnen zijn. Eén van de doelen van de bacheloropleiding is de student niet alleen op een maatschappelijke loopbaan, maar ook op een verdere studieloopbaan (met als eerstvolgende niveau: master) voor te bereiden. Voor de masteropleiding geldt dat de student zodanig wordt opgeleid dat hij kan worden toegelaten tot een opleiding die voorbereidt op een promotie.⁵ Gezien de breedte van het opleidingsaanbod in het subcluster Kunst en Cultuur wordt in dit referentiekader niet verwezen naar een specifieke beroepsactiviteit (met uitzondering van de professionele masters, die theoretische en praktische elementen combineren in het kader van het streven naar beroepsvorming op academisch niveau), noch naar wat de samenleving in de eerste plaats mag en kan verwachten van bachelors en masters van deze opleidingen. Zo gesteld meent dit kader wel degelijk het wetenschappelijk niveau en de maatschappelijke relevantie van de betreffende opleidingen te kunnen beschrijven.

De commissie verwacht van de bachelor- en masteropleidingen die in het kader van de visitatie Kunst en Cultuur beoordeeld worden, dat zij tot doel hebben:

- a. kennis van en inzicht te bieden: in algemene wetenschappelijke theorievorming en methoden op het terrein van kunst en cultuur zoals in het voorgaande omschreven; in specifieke verdieping ten aanzien van het vakgebied en object van studie; in (actuele) vraagstukken en ontwikkelingen in het vakgebied en hiertoe een beargumenteerd standpunt kunnen bepalen;
- b. studenten zodanig te vormen dat zij zich in woord en geschrift op academisch niveau kunnen uitdrukken;
- c. dat studenten bekendheid opbouwen met enkele wezenlijke gebieden van (actueel) onderzoek in het object van studie; concepten en waarden op het gebied van studie kunnen hanteren en onderscheiden en debatten op dat gebied kunnen aangaan, inclusief het bewustzijn dat kennis beperkingen kent;
- d. de student vertrouwd te maken met de waarde van de wetenschappelijke benadering, van inzicht in theorie en methodologie, en van een optiek van relativiteit van interpretaties;
- e. een kader te bieden waarbinnen de student probleemgericht leert omgaan met de theorie en de verworven kennis, en het verworven inzicht op een wetenschappelijke manier leert toe te passen, ook op bronnen voor het betreffende wetenschapsgebied;
- f. integratie van de verschillende disciplines bij multi- en interdisciplinaire opleidingen;
- g. een evenwicht te bieden tussen breedte en diepte van kennis en inzicht, waarbij het accent verschuift van breedte in de bachelor naar diepte in de master;

⁵ De oprichting van researchmasters maakt het niet onmogelijk voor 'reguliere' masters een loopbaan in het academisch onderzoek te ambiëren. De masteropleidingen in het subcluster Kunst en Cultuur zullen, hoewel ook wat betreft nadruk op academische onderzoeksmethoden en -praktijken verschillende accenten worden gelegd, hun studenten doorgaans voldoende uitrusten om een wetenschappelijke loopbaan nadrukkelijk tot de opties te laten behoren.

- h. studenten bewust te maken van de disciplinaire en nationale grenzen die worden overschreden dan wel geslecht in de praktijk van wetenschappelijk onderwijs en onderzoek alsook in de maatschappelijke praktijk.

De bacheloropleiding biedt een brede opleiding op een of meer wetenschapsgebieden op initieel academisch niveau. De masteropleiding biedt specialisatie en verdieping per vakgebied of programma. Bij de masteropleiding is het ook denkbaar dat de specialisatie en verdieping meerdere vakgebieden bestrijken, hetgeen dan noodzakelijkerwijs gevolgen heeft voor de mate van diepgang.

B. Eindtermen en kwalificaties bacheloropleiding

Studenten die een bachelor hebben afgerond in een van de opleidingen die in het kader van de visitatie Kunst en Cultuur beoordeeld worden, beschikken over de volgende domeinspecifieke kennis en vaardigheden. Opleidingen kunnen naar de aard van het object van studie dat centraal staat en naar de aard van de invalshoek die zij gekozen hebben, verschillende accenten leggen.

Kennis

- Beheersing van de grondbeginselen van de kerndisciplines van de betreffende studie en een algemeen inzicht in de methodologie in de bestudeerde discipline(s);
- Kennis van en inzicht in de eigentijdse ontwikkelingen naargelang de aard van het studieobject en het opleidingsperspectief;
- Verdiepte kennis van een deelgebied van de betreffende studie;
- Kennis van wetenschapsfilosofische achtergronden van het wetenschappelijk onderzoek op het bestudeerde terrein;
- Kennis van inter- en/of multidisciplinaire werkwijzen;
- Kennis van de inbedding van het opleidingsveld in de maatschappelijke praktijk.

Vaardigheden

- Goede taalvaardigheid in de taal van de opleiding zowel qua lezen als schrijven, luisteren, spreken en interpreteren;
- In staat zijn om relevante wetenschappelijke teksten te lezen, deze te analyseren en te interpreteren en daarover een standpunt verdedigen in de taal van de opleiding;
- Effectief gebruik kunnen maken van naslagwerken op het betreffende vakgebied en bronnen kunnen raadplegen;
- Effectief gebruik kunnen maken van moderne media ('mediawijdsheid');
- Beheersing van de gangbare onderzoeksmethoden en -technieken van de betreffende (sub)discipline(s), de meeste passief, sommige actief (gegevens verzamelen, interpreteren en analyseren);
- Gegevens en wetenschappelijke literatuur (historische, literatuur-, cultuur-, muziek-, televisie-, film-, theaterwetenschappelijk en/of van gekozen hulpdisciplines) op een initieel academisch niveau kunnen verzamelen, analyseren, vergelijken, kritisch toetsen en hiervan op een heldere wijze schriftelijk en mondeling verslag kunnen doen;
- In staat zijn tot zelfstandige oriëntatie op relevante beroepssectoren dan wel mogelijke vervolgopleidingen.

Academische vaardigheden en attitude

- In staat zijn zich op het gebied van het object van de studie een oordeel te vormen mede gebaseerd op het afwegen van relevante sociaal-maatschappelijke, wetenschappelijke of ethische aspecten;

- Beschikken over de flexibiliteit om de in de opleiding opgedane kennis, inzichten en vaardigheden te integreren in een beroep dat niet strikt aansluit bij de opleiding;
- Zich bewust zijn van de internationale context waarin zijzelf, hun opleiding, en de potentiële arbeidsmarkt zijn gesitueerd en zijn in staat dit besef ten positieve in te zetten in hun opleiding en met betrekking tot hun loopbaan;
- In staat zijn tot reflectie op eigen verantwoordelijkheid;
- Respect tonen voor (de mening van) anderen.

Afstemming op de arbeidsmarkt

Uit de eindkwalificaties van de opleiding blijkt dat de opleiding een herkenbare plaats inneemt in de (internationale) maatschappelijke en wetenschappelijke praktijk en is afgestemd op de daartoe vereiste kennis, vaardigheden en attitude.

De bacheloropleidingen in het subcluster Kunst en Cultuur zijn vanuit beroepsperspectief bezien overwegend generalistische opleidingen⁶ die hun waarde in dit opzicht ontleen aan een brede academische vorming en vaardigheden zoals hierboven omschreven.

De opleiding kan aantonen dat zij de eindkwalificaties heeft afgestemd op de verwachtingen van het afnemend veld. Bachelorafgestudeerden beschikken over voldoende van de genoemde vaardigheden om beroepen of functies te kunnen vervullen waarvoor een wetenschappelijke bacheloropleiding op het gebied van opleidingen die in de visitatie Kunst en Cultuur beoordeeld worden, vereist of dienstig is.

C. Eindtermen en kwalificaties masteropleiding

De masteropleiding bouwt wat betreft kennis en vaardigheden voort op de bacheloropleiding. Onderstaande eindtermen zijn van toepassing afhankelijk van de keuze voor een of meerdere specialismen in de masteropleiding.

Studenten die een master hebben afgerond in een van de opleidingen die in het kader van de visitatie Kunst en Cultuur worden beoordeeld, dienen over de volgende kennis en vaardigheden te beschikken. Opleidingen kunnen naar de aard van het object van studie dat centraal staat en naar de aard van de invalshoek die zij gekozen hebben, verschillende accenten leggen. Dit geldt in het bijzonder voor de professionele masteropleidingen, die sterk betrokken zijn op de beroepsuitoefening.

Kennis

- Kennis van en het vermogen tot actieve deelname aan de wetenschappelijke activiteiten van de discipline dan wel op het multi- of interdisciplinaire terrein waarop de opleiding is gesitueerd, in het bijzonder op het gebied van de gevolgde specialisatie. Dit impliceert voldoende kennis en inzicht voor het zelfstandig opzetten en uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek;
- Kennis van en inzicht in de belangrijkste theorieën, kernbegrippen en thema's, de onderzoeksmethoden en –technieken op het betreffende wetenschapsgebied;
- Kennis van de complexiteit en diversiteit van het vakgebied dan wel het multi- of interdisciplinaire terrein waarop de opleiding is gesitueerd en het vermogen om deze kennis bij de beoordeling van eigen en ander onderzoek toe te passen;

⁶ Voor diverse opleidingen binnen het cluster Kunst en Cultuur kunnen de *Subject benchmark statements* van de Quality Assurance Agency for Higher Education leidend zijn bij het opstellen van de eindkwalificaties en doelstellingen, zoals voor opleidingen die duidelijk gericht zijn op *cultural studies*; kunst-, architectuur- en vormgevingsgeschiedenis; drama- en performancewetenschappen; muziekwetenschappen; kunst- en vormgevingwetenschappen.

- Kennis van de inbedding van het opleidingsveld in de maatschappelijke praktijk.

Vaardigheden

- Het beschikken over technische en theoretische vaardigheden om op een zelfstandige en wetenschappelijke wijze bronnen en literatuur te verzamelen, te analyseren en te beoordelen met als doel op een wetenschappelijke wijze verklarende of inzichtelijke werkhypothesen te formuleren en te toetsen;
- Het beschikken over mondelinge en schriftelijke vaardigheden om de in de opleiding opgedane kennis en de resultaten van (eigen) wetenschappelijk onderzoek op een heldere en boeiende wijze kenbaar te maken aan zowel vakgenoten als het bredere publiek en zo een bijdrage leveren aan relevante wetenschappelijke dan wel maatschappelijke debatten;
- Het effectief gebruik kunnen maken van moderne media ('mediawijsheid');
- Het in staat zijn de kennis van de verschillende in de opleiding bestudeerde domeinen te integreren;
- Het in staat zijn een eerste bijdrage te leveren aan en te participeren in het wetenschappelijk debat op het betreffende wetenschapsgebied.

Academische attitude

- Bereid en in staat zijn rekening te houden met sociaal-maatschappelijke, wetenschappelijke en ethische aspecten bij de oordeelsvorming over en analyse van complexe vraagstukken op het terrein van de opleiding;
- In staat zijn zich op het gebied van het object van de studie een oordeel te vormen op grond van onvolledige of beperkte informatie, rekening houdend met hetgeen in voorgaand punt is opgemerkt;
- Bereid en in staat zijn tot reflectie op methodische, historische en ethisch-maatschappelijke aspecten van de betrokken wetenschap;
- Bereid en in staat zijn tot reflectie op morele vraagstukken, verband houdend met het eigen vakgebied;
- Studenten zijn zich bewust van de internationale context waarin zijzelf, hun opleiding, en de potentiële arbeidsmarkt zijn gesitueerd en zijn in staat dit besef ten positieve in te zetten in hun opleiding en met betrekking tot hun loopbaan;
- Studenten beschikken over de flexibiliteit om de in de opleiding opgedane kennis, inzichten en vaardigheden te integreren in een beroep dat niet strikt aansluit bij de opleiding.

Afstemming op de arbeidsmarkt

Afgestudeerden beschikken over voldoende van de genoemde vaardigheden en attitudeaspecten om zelfstandig academische beroepen of functies te kunnen vervullen (in een internationale context) waarvoor een wetenschappelijke masteropleiding vereist of dienstig is. Onder academische beroepen worden beroepen verstaan waarin duurzame kennisontwikkeling, -verwerving of -verwerking, bereidheid om nieuw en/of ontgonnen terrein te betreden en verantwoordelijkheid samengaan.

D. Inhoud/programma bacheloropleiding

In het programma van de bacheloropleiding kunnen afhankelijk van de aard van de opleiding één of meerdere domeinen (cultuurkunde, geschiedenis, literatuurwetenschap, wetenschap, technologie, samenleving, kunst, media) aan bod komen. In multi- of interdisciplinaire bachelors krijgt de integratie van disciplines aandacht. De student beschikt niet alleen over voldoende en actuele kennis van de bovengenoemde domeinen. De student verwerft de

nodige basisvaardigheden om zelfstandig en kritisch met wetenschappelijke literatuur en met wetenschappelijk onderzoek om te gaan.

Tijdens de bacheloropleiding dienen studenten te worden ingewijd in het analyseren van teksten, in het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek en in het schrijven en redigeren van wetenschappelijke teksten.

De verantwoordelijken voor de opleiding bezinnen zich op de toenemende noodzaak van kennis van de Engelse taal in het (geven van) onderwijs en in de wetenschappelijke communicatie.

In de bacheloropleiding wordt aandacht geschonken aan de (internationale) maatschappelijke inbedding van het vakgebied.

De bacheloropleiding wordt afgesloten met een bachelorscriptie of een alternatieve, in omvang en niveau hieraan gelijke, eindopdracht.

E. Inhoud/programma masteropleiding

In de masteropleiding specialiseert de student zich in een of meerdere domeinen. Het programma biedt ruimte voor grondige bestudering van methodologie en theorie en voor de samenstellende of ondersteunende vakgebieden. In de multi- of interdisciplinaire opleidingen krijgt de integratie van de verschillende disciplines aandacht.

In het programma van de masteropleiding is voldoende ruimte aanwezig voor de ontwikkeling van de specifieke onderzoeksvaardigheden zodat een masterstudent in staat is een masterscriptie te schrijven op het gebied van het object van studie. De masteropleiding wordt afgesloten met een integratieve, afsluitende opdracht (zoals scriptie, stage of projectwerkstuk).

In de masteropleiding wordt bovendien aandacht geschonken aan de maatschappelijke inbedding van het vakgebied.

Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties

Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis

Aansluitend bij de Dublin-descriptoren I tot en met V, hebben afgestudeerden van de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis de onderstaande eindkwalificaties bereikt:

I Kennis en inzicht van de kunstgeschiedenis

- 1) hebben zodanige kennis van en inzicht in de geschiedenis van kunstproductie in het West Europese en Noord Amerikaanse cultuurgebied vanaf de late Oudheid tot heden en van verschillende vormen van kunst, architectuur en design dat zij kunstwerken kunnen plaatsen in hun context van ontstaan volgens de laatste wetenschappelijke opvattingen;
- 2) hebben zodanige kennis van en inzicht in de geschiedenis van kunstproductie in het West Europese en Noord Amerikaanse cultuurgebied vanaf de late Oudheid tot heden en van verschillende vormen van kunst, architectuur en design dat zij kunstwerken kunnen plaatsen in de historiografie van de kunst en volgens de laatste wetenschappelijke opvattingen;
- 3) hebben zodanige kennis van en inzicht in de kunstproductie en kunstbegrippen van bepaalde cultuurgebieden buiten Europa en Noord Amerika dat zij kunstvormen uit verschillende cultuurgebieden met argumenten kunnen vergelijken en relateren aan een actueel kader van World Art Studies;
- 4) hebben zodanige kennis van collecties, musea en cultureel erfgoed dat zij op elementair niveau kunstwerken kunnen beschouwen in het licht van collectievorming en institutionele presentaties in verleden en heden;
- 5) hebben zodanige kennis van en inzicht in technische en materiële aspecten van kunst, architectuur en design, en in de geschiedenis van deze technische en materiële aspecten, dat zij kunstwerken kunnen relateren aan wijzen van vervaardiging in relatie tot betekenissen van kunstvormen.

II Toepassen kennis en inzicht

- 6) hebben zodanig inzicht in vorm, functie en inhoud, materiaal en techniek van kunstwerken dat zij deze binnen relevante contexten en volgens de gangbare normen voor wetenschap kunnen analyseren en beschrijven;
- 7) kunnen zodanig onderbouwde kritiek geven op uiteenlopende kunsthistorische teksten dat zij laten blijken deze teksten te begrijpen in opbouw, redenering en argumentatie;
- 8) kunnen zodanig onderbouwde kritiek geven op een wetenschappelijke invalshoek dat zij verschillende benaderingswijzen van elkaar kunnen onderscheiden en ze kritisch kunnen beschouwen in relatie tot diverse vormen van kunst;
- 9) kunnen in een voor het vakgebied relevant werkveld, bijvoorbeeld in musea, galleries, archieven, bibliotheken, zelfstandig inhoudelijke taken volbrengen op een aan de kunstgeschiedenis gerelateerd derdejaars niveau, zoals het uitvoeren van ondersteunend kunsthistorisch onderzoek voor tentoonstellingen tijdens een stage of bij de kunsthandel, tekstueel onderzoek bij uitgeverijen, educatieve diensten, of bij diverse andere instellingen voor culturele media.

III Verzamelen en interpretatie gegevens

- 10) kunnen zelfstandig werken met bibliotheekcatalogi, beeldcollecties, en relevante documentatiemiddelen zoals schriftelijke en digitale repertoria en lexica, zodanig dat zij op kritische wijze gegevens kunnen verzamelen om een concrete onderzoeksvraag uit te werken van kunsthistorische aard;
- 11) kunnen kunsthistorische bronnen en literatuur verwerken in een helder en beargumenterend schriftelijk betoog;
- 12) kunnen kunsthistorische problematiek en wetenschappelijk onderzoek relateren aan de maatschappelijke relevantie van kunst, dit ook in relatie tot de vorming en het functioneren van collecties en musea.

IV Communicatievaardigheden

- 13) kunnen kunstwerken in hun context voor een breed publiek toelichten met behulp van een met argumenten onderbouwd analytisch en kritisch betoog, een en ander onder begeleiding van een vakdocent;
- 14) kunnen zowel voor vakgenoten als in een algemene beroepssituatie zelfstandig schriftelijk verslag doen van een eigen onderzoek.

V Leervaardigheden

- 15) kunnen feitelijke kunsthistorische kennis in verband brengen met de methoden en de theorievorming van de kunstgeschiedenis en met theoretische concepten uit de algemene cultuurgeschiedenis;
- 16) kunnen een wetenschappelijke probleemstelling onder begeleiding van een vakdocent zelfstandig en kritisch uitwerken in een schriftelijk werkstuk met een maximale omvang van 7.000 woorden (exclusief wetenschappelijke verantwoording en literatuur).

Voorts leidt elke Leidse geesteswetenschappelijke opleiding tot facultair geformuleerde algemene academische vaardigheden.

Masteropleiding Arts and Culture

Aansluitend bij de Dublin-descriptoren I tot en met V, heeft de afgestudeerde master Kunst- & cultuurwetenschappen (Arts and Culture) die een van de vijf Leidse specialisaties volgt:

I Kennis en inzicht

- 1) Gevorderde kennis van en inzicht in één of enkele onderwerpen of thema's/ invalshoeken in één van de vijf aangeboden specialisaties, te weten 1. Architecture; 2. Art in the Contemporary World and Art Studies; 3. Design and Decorative Art Studies; 4. Early Modern and Late Medieval Art; 5. Museums and Collections.
- 2) Gedegen en actieve kennis van en inzicht in kernbegrippen, onderzoeksmethoden en actuele wetenschappelijke discussies binnen de gekozen specialisatie, c.q. het gekozen onderwerp of thema/ invalshoek.

- 3) Gedegen en actieve kennis van de kunstuitingen en hun totstandkoming en/of van collecties, musea en cultureel erfgoed, met betrekking tot een onderwerp of thema/ invalshoek binnen de gekozen specialisatie.
- 4) Algemene kennis van en inzicht in actuele discussies die spelen binnen de kunstgeschiedenis en kunsttheorie, en tussen deze en aanpalende disciplines die ook materiële en visuele cultuur tot object van studie hebben (culturele antropologie, archeologie, ...).

II Toepassen kennis en inzicht

- 5) Kan kunstvoorwerpen/-uitingen binnen de gekozen specialisatie analyseren aan de hand van verschillende theoretische en cultuurhistorische contexten en invalshoeken, ook in vergelijkende zin
- 6) Kan onder beperkte begeleiding een onderzoeksvraag formuleren en beantwoorden over een binnen de specialisatie gekozen onderwerp of thema/ invalshoek, met gebruik van primaire bronnen en/of actuele onderzoeksmethoden.
- 7) Kan op een onderwerp binnen de gekozen specialisatie en het gekozen onderwerp of thema/ invalshoek reflecteren vanuit tenminste één van de drie profielpunten van de Leidse Arts and Culture-studie, te weten: *globalization*, *art and agency*, en *art and science*.

III Oordeelsvorming

- 8) Kan primaire en secundaire, hedendaagse en historische bronnen, beeldcollecties, repertoria en lexica met traditionele en digitale technieken opzoeken en doorzoeken, en hieruit zelfstandig en kritisch selecties maken vanuit een onderzoeksvraag mede op basis van kwaliteit, betrouwbaarheid en theoretische en/of historische context.
- 9) Kan verslag leggen van eigen onderzoek in een met argumenten onderbouwd betoog en in vergelijking met andere standpunten, stromingen e.d., en met conclusies en aanbevelingen voor verder onderzoek.
- 10) Kan, mede door oefening in het visueel-ruimtelijk voorstellingsvermogen, beeldmateriaal zodanig hanteren en integreren in een betoog dat het dit betoog verheldert en/of versterkt.

IV Communicatie

- 11) Kan, ook in de Engelse taal, een heldere en onderbouwde, schriftelijke of mondelinge presentatie geven over de eigen onderzoeksresultaten of die van anderen voor een wetenschappelijk publiek, dan wel voor een publiek van leken.
- 12) Kan, ook in de Engelse taal, schriftelijk dan wel mondeling, constructief-kritisch deelnemen aan een wetenschappelijke discussie, standpunten innemen en verdedigen, alsook andere en eigen standpunten op grond van argumenten in twijfel trekken en herzien.

- 13) Kan, ook in de Engelse taal, een betoog houden over de maatschappelijke relevantie van zowel eigen onderzoek als van kunst en de kunsthistorische/kunsttheoretische reflectie daarop voor een breed publiek van leken.

V Leervaardigheden

- 14) Kan met succes een post-master professionele opleiding of een promotietraject volgen van een grotendeels zelfgestuurd karakter.
- 15) Realiseert zich het belang van leesvaardigheid in een andere taal of een oudere taalperiode indien primaire bronnen voor onderzoek dit vereisen.
- 16) Van toepassing indien de *Free component* van 10 EC wordt ingevuld met een stage (internship): kan in een voor het vakgebied relevant werkveld zelfstandig inhoudelijke taken volbrengen op een bij de specialisatie en opleiding passend niveau en deze concrete taken relateren aan een algemeen projectdoel

Bijlage 4: Overzicht van de programma's

Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis

Voltijd

Jaar 1, semester 1

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Aantal deeltaoetsen	Toetsvormen	Algemene academische vaardigheden	Eindtermen
1	I	P-werkcollege I: Freshman class	wc	100	5	v	4	ao teksten (200 pp. literatuur)	I	1, 4, 5
1	I	Iconografie algemeen	hc	100	5	v	2	st + se (colleges + 200-300 pp. literatuur)		1, 2, 6, 7, 8, 15
1	I	Inleiding Westerse kunstgeschiedenis en klassieken	hc	100	5	v	2	st + se (colleges + 300-400 pp. literatuur)		1, 2, 5, 6, 7
1	I	Inleiding Middeleeuwse Architectuur en Kunst 500-1500	hc	100	5	v	2	st + se (colleges + 300-400 pp. literatuur)		1, 2, 5, 6
1	I	Inleiding Beeldende Kunst/Prent- en Tekenkunst 1400-1800	hc	100	5	v	2	st + so/se (colleges + 300-400 pp. literatuur)		1, 2, 5, 6
1	I	Inleiding Architectuur 1400-2000	hc	100	5	v	2	st + se (colleges + 300-400 pp. literatuur)		1, 2, 5, 6
					30					

Jaar 1, semester 2

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Aantal deeltaoetsen	Toetsvormen	Algemene academische vaardigheden	Eindtermen
1	II	P-werkcollege II: Beeld en objectanalyse	wc	100	5	v	4	3 x ao (a 750 woorden) + so	I, II	1, 5, 6
1	II	P-werkcollege III: Schrijven en presenteren	wc	100	5	v	2	mp + sw 2500 woorden	I, II, III	1, 5, 6, 7, 10, 11, 13,

										14, 15
1	II	Representatie: cultuur en betekenis	hc	200	5	v	2	st (ao) + se (colleges + 300-400 pp. literatuur)		3, 8, 12, 15
1	II	Inleiding Beeldende kunst en Fotografie 1800-heden	hc	100	5	v	2	st + se (colleges + 300-400 pp. literatuur)		1, 2, 5, 6
1	II	KC Inleiding World Art Studies	hc	200	5	v	2	st (ao) + se (colleges + 300-400 pp. literatuur)		3, 5, 6, 8, 15
1	II	Design en Wooncultuur capita selecta 500-heden	hc	100	5	v	2	st + so/se (colleges + 300-400 pp. literatuur)		1, 2, 3, 5, 6
					30					

Jaar 2, semester 1

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Aantal deoltoetsen	Toetsvormen	Algemene academische vaardigheden	Eindtermen
2	I	BA 2 Werkcollege. Het werkcollege in SEM I moet qua specialisatie en tijd verschillen van het werkcollege van SEM II. Kies een college uit:	wc	200	5	v		Mp + sw 3000 woorden	I, II, III, IV	1, 2, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 15
	I	1) Architectuur: <i>Renaissance in het Noorden</i>				-5	2	Id	Id	1, 5, 6, 7, 10, 11, 13, 14, 15
2	I	2) Beeldende kunst en fotografie 1800 – heden: <i>Essenties van Moderne kunst: concepten en paradoxen.</i>				-5	2	Id	Id	Id + 3
	I	3) Design en wooncultuur/World Art Studies: <i>Oost en West in design</i>				-5	2	Id	Id	Id + 3
		Verplichte hoor- en themacolleges								
2	I	Themacollege Beeldende kunst 1800 – heden: <i>Beeldcultuur in de 19de en 20ste eeuw</i>	Hc	200	5	v	2	So + se (colleges + 300-400 pp. Literatuur)		1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 15
2	I	Themacollege Design en wooncultuur: <i>Concepten, ontwerpers, objecten: Design en gender</i>	Hc	200	5	v	2	St (ao) + se (colleges + 300-400 pp. Literatuur)		1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 15

2	I	<i>Museums, Heritage, and Collections</i>	Hc	200	10	v	2	St (ao) + se (colleges + 300-400 pp. Literatuur)	II	1, 2, 3, 4, 7, 12, 13, 15
2	I	Kunstwetenschap I: Estetica	hc	300	5	v	2	st (ao) + se (colleges + 200-250 pp. literatuur)		7, 8, 12, 15
					30					

Jaar 2, semester 2

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Aantal deoltoetsen	Toetsvormen	Algemene academische vaardigheden	Eindtermen
2	II	KC Wetenschapsfilosofie	Hc	200	5	V	Nvt	Sg	Nvt	8, 15
2	II	BA 2 Werkcollege. Het werkcollege in SEM I moet qua specialisatie en tijd verschillen van het werkcollege van SEM II. Kies een college uit:	wc	200	5	v		Mp + sw 3000 woorden	I, II, III, IV	1, 2, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 15
		1) Beeldende kunst 1800-heden: <i>Parijs 1900</i>			-5	k	2	Id	Id	id
2		2) Beeldende kunst 1800 – heden: <i>Art in the expanded field.</i>			-5	K	2	Id	Id	Id + 12
		3) Beeldende kunst 500 - 1800: <i>Prentkunst en de internationale verspreiding van Italiaanse kunst in de 18de eeuw.</i>			-5	K	2	Id	Id	1, 2, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 15
2	II	Excursiewerkcollege Florence (voltijd)	Hc/wc	200	10	V	3	Mp + so (over 100-150 pp literatuur) + sw 3000 woorden	I, II, III, IV	1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14
		Verplichte themacolleges, keuze van 2 uit:								
2	I	Themacollege Beeldende kunst 1500 – 1700: <i>Hoogtepunten van de Nederlandse schilderkunst in de Gouden Eeuw</i>	Hc	200	-5	v	2	St (ao) + se (colleges + 300-400 pp. Literatuur)		1, 2, 5, 6, 7, 8, 15
2	I	Themacollege Architectuur: <i>Hightlights of Netherlandisch Architecture</i>	Hc	200	-5	v	2	St (ao) + se (colleges + 300-400 pp. Literatuur)		1, 2, 5, 6, 7, 8, 15

2	I	Themacollege World Art Studies: <i>Islamitische kunst</i>										3, 5, 6, 7, 8, 12, 15
												30

Jaar 3, semester 1

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Aantal deeltaetsen	Toetsvormen	Algemene academische vaardigheden	Eindtermen
3	I	Werkcollege BA3, verplichte keuze van 1 (bij voorkeur binnen specialisatie)	wc	300	10	V		Mp + sw 5000 woorden	I, II, III, IV	1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16
3	I	1) Beeldende kunst en architectuur 500-1800: <i>Het Manierisme</i>	Wc	300	-10	K	2	Id	Id	Id
3	I	2) Beeldende kunst en fotografie 1800 – heden: <i>Identiteit van mens en medium.</i>			-10	K	2	Id	Id	Id
3	I	3) Design en wooncultuur: <i>Interieurs en de geschiedenis van Design</i>			-10	K	2	Id	Id	Id
3	I	4) World Art Studies: <i>Interculturalisatie</i>			-10	K	2	Id	Id	3, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 15, 16
3	I	Kunstwetenschap II: onderzoeksperspectieven	Hc	300	5	V	6-8	4 x ao	I	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 12, 15
3	I	Keuzeruimte		300	15	V				
					30					

Jaar 3, semester 1

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Aantal deeltaoetsen	Toetsvormen	Algemene academische vaardigheden	Eindtermen
		Werkcollege BA3: Gotische bouwsculptuur			10		2		I, II, III, IV	1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16
3	II	Mondeling literatuurtentamen, binnen specialisatie	Tutor	400	5	V	Nvt	Mt 1 uur over circa 650 pagina's literatuur	II, III	1, 2, 3, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 15, 16
3	II	BA3 eindwerkstuk, binnen specialisatie		400	10	V	Nvt	Sw 8000 woorden	I, II, III, IV	1, 2, 3, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 15, 16
3	II	Keuzeruimte			15	V				
					30					

* studenten kunnen in de keuzeruimte onderstaand aanbod van kunsthistorische en aanverwante vakken naast de hoofdvakken gebruiken.

3	I/II	Stage BA	tutor	300	max 15	K	n.v.	sv 1500-2000 woorden	I, III, IV	5, 9, 12, 13, 14
2	I	pm Hoorcollege <i>Bouwhistorie</i>	hc	200	10	K	2	st + se (colleges + 300-400 pp. literatuur)		1, 4, 5, 6, 8, 15
2	II	pm Werkcollege bouwhistorie: <i>Pand in Leiden</i>	wc	200		K	3	mp + se/ao + sw 3000 woorden		5, 6, 9, 10, 11, 12, 14
2	I	Voor minor Museums, Erfgoed en Collecties: <i>Beeldhouwkunst als museumcollectie</i>	wc	200	10	K	2	mp + pa + sw 3000 woorden		4, 5, 9, 10, 11, 12, 14
2	II	<i>Artists at 20th Century Intersections - Contexts of Society, Economy and Politics</i>	hc	300	5	K	1	se		1, 2, 5, 6, 7, 15
3	I	<i>Orale literatuur in Afrika en Visuele Kunst</i>	hc	200	5	K	3	sth + pr + sw		3, 6, 8, 10, 12, 15
2	II	<i>Licht op Italie</i>	hc	200		K	2	se + sw		1, 2, 5, 6, 7, 15

Deeltijd

Jaar 1, semester 1

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Aantal deoltoetsen	Toetsvormen	Algemene academische vaardigheden	Eindtermen
1	I	P-werkcollege I: Freshman class	wc	100	5	v	4	ao teksten (200 pp. literatuur)	I	1, 4, 5
1	I	Inleiding Westerse kunstgeschiedenis en klassieken	hc	100	5	v	2	st + se (colleges + 300-400 pp. literatuur)		1, 2, 5, 6, 7
1	I	Inleiding Beeldende Kunst/Prent- en Tekenkunst 1400-1800	hc	100	5	v	2	st + so/se (colleges + 300-400 pp. literatuur)		1, 2, 5, 6
1	I	Inleiding Architectuur 1400-2000	hc	100	5	v	2	st + se (colleges + 300-400 pp. literatuur)		1, 2, 5, 6

Jaar 1, semester 2

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Aantal deoltoetsen	Toetsvormen	Algemene academische vaardigheden	Eindtermen
1	II	Design en Wooncultuur capita selecta 500-heden	hc	100	5	v	2	st + so/se (colleges + 300-400 pp. literatuur)		1, 2, 3, 5, 6
1	II	Inleiding Beeldende kunst en Fotografie 1800-heden	hc	100	5	v	2	st + se (colleges + 300-400 pp. literatuur)		1, 2, 5, 6
1	II	Representatie: cultuur en betekenis	hc	200	5	v	2	st (ao) + se (colleges + 300-400 pp. literatuur)		3, 8, 12, 15
1	II	P-werkcollege II: Beeld en objectanalyse	wc	100	5	v	4	3 x ao (a 750 woorden) + so	I, II	1, 5, 6

Jaar 2, semester 1

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Aantal deeltoltsen	Toetsvormen	Algemene academische vaardigheden	Eindtermen
2	I	Iconografie algemeen	hc	100	5	v	2	st + se (colleges + 200-300 pp. literatuur)		1, 2, 6, 7, 8, 15
2	I	Inleiding Middeleeuwse Architectuur en Kunst 500-1500	hc	100	5	v	2	st + se (colleges + 300-400 pp. literatuur)		1, 2, 5, 6
2	I	P-werkcollege III: Schrijven en presenteren	wc	100	5	v	2	mp + sw 2500 woorden	I, II, III	1, 5, 6, 7, 10, 11, 13, 14, 15
2	I	Kunstwetenschap I: Estetica	hc	300	5	v	2	st (ao) + se (colleges + 200-250 pp. literatuur)		7, 8, 12, 15

Jaar 2, semester 2

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Aantal deeltoltsen	Toetsvormen	Algemene academische vaardigheden	Eindtermen
2	II	KC Inleiding World Art Studies	hc	200	5	v	2	st (ao) + se (colleges + 300-400 pp. literatuur)		3, 5, 6, 8, 15
2	II	BA 2 Werkcollege. Het werkcollege in SEM I moet qua specialisatie en tijd verschillen van het werkcollege van SEM II. Kies een college uit:	wc	200	5	v		Mp + sw 3000 woorden	I, II, III, IV	1, 2, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 15
2	II	Themacollege Beeldende kunst, prent en tekenkunst 1500 - 1700: <i>Nederland Gouden Eeuw</i>	Hc	200	-5	v	2	St (ao) + se (colleges + 300-400 pp. Literatuur)		1, 2, 5, 6, 7, 8, 15
2	II	Themacollege Architectuur: <i>Highlights of Architecture 500 -1850</i>	Hc	200	-5	v	2	St (ao) + se (colleges + 300-400 pp. Literatuur)		1, 2, 5, 6, 7, 8, 15
2	II	Themacollege World Art Studies: <i>Islamitische kunst</i>			-5	v	2	St (ao) + se		3, 5, 6, 7, 8, 12, 15

Jaar 3, semester 1

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Aantal deeltolsten	Toetsvormen	Algemene academische vaardigheden	Eindtermen
3	I	<i>Museums, Heritage, and Collections</i>	Hc	200	10	v	2	St (ao) + se (colleges + 300-400 pp. Literatuur)	II	1, 2, 3, 4, 7, 12, 13, 15
		BA 2 Werkcollege. Kies een college uit:	wc	200	5	v		Mp + sw 3000 woorden	I, II, III, IV	1, 2, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 15
		1) Architectuur				-5	2	Id	Id	1, 5, 6, 7, 10, 11, 13, 14, 15
		2) Beeldende kunst en fotografie 1800 – heden				-5	2	Id	Id	Id + 3
3	I	3) Design en wooncultuur 4) Beeldende kunst Nieuwe tijd Themacursus, keuze van 1 uit: Beeldende kunst 1800 – heden: <i>Beeldcultuur in de 19de en 20ste eeuw</i>				-5	2	Id	Id	Id + 3
3	I	Design en wooncultuur: <i>Design en gender</i>	Hc	200	5	v	2	So + se (colleges + 300-400 pp. Literatuur)		1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 15
3	I	Design en wooncultuur: <i>Design en gender</i>	Hc	200	5	v	2	St (ao) + se (colleges + 300-400 pp. Literatuur)		1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 15

Jaar 3, semester 2

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Aantal deoltoetsen	Toetsvormen	Algemene academische vaardigheden	Eindtermen
3	II	<i>KC Wetenschapsfilosofie</i>	Hc	200	5	V	Nvt	Sg	Nvt	8, 15
3	II	Excursiewerkcollege Berlijn Verplichte themacolleges, keuze van 1 uit:	Wc	200	10					
3	II									
3	II	Themacollege Beeldende kunst, prent en tekenkunst 1400 - 1800: <i>Kunst in de Gouden Eeuw</i>	Hc	200	-5	v	2	St (ao) + se (colleges + 300-400 pp. Literatuur)		1, 2, 5, 6, 7, 8, 15
3	II	Architectuur: <i>Highlights in Duch Architecture</i>	Hc	200	-5	v	2	St (ao) + se (colleges + 300-400 pp. Literatuur)		1, 2, 5, 6, 7, 8, 15
3	II	Themacollege World Art Studies: <i>Islamitische kunst</i>			-5	v	2	St (ao) + se		3, 5, 6, 7, 8, 12, 15

Jaar 4, semester 1 + 2

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Aantal deoltoetsen	Toetsvormen	Algemene academische vaardigheden	Eindtermen
4	I/II	Werkcollege BA3, verplichte keuze van 1	Wc	300	10	V	Nvt			
4	II	1) Architectuur: <i>Gotische bouwsculptuur</i>			-10		2		I, II, III, IV	1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16
4	I	2) Beeldende kunst 1800 – heden/World Art Studies			-10	K	2	Id	Id	Id + 12

4	I/II	3) Beeldende kunst en architectuur 500-1800: <i>Het Manierisme</i>	Wc	300	-10	K	2	Id	Id	Id
4	I/II	Keuzeruimte: aanbod kunsthistorische vakken zie voltijd								

Jaar 5, semester 1

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Aantal deoltoetsen	Toetsvormen	Algemene academische vaardigheden	Eindtermen
5		Kunstwetenschap II: onderzoeksperspectieven			10		2		I, II, III, IV	1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16
5		Mondeling literatuurtentamen, binnen specialisatie	Tutor	400	5	V	Nvt	Mt 1 uur over circa 650 pagina's literatuur	II, III	1, 2, 3, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 15, 16
5		BA3 eindwerkstuk, binnen specialisatie		400	10	V	Nvt	Sw 8000 woorden	I, II, III, IV	1, 2, 3, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 15, 16

Masteropleiding Arts and Culture

Jaar 1, semester 1 + 2

Semester	Specialiation	Course title	Workform	Level	EC	Status	Number of assignments	Assignments	Achievement Levels
I	All specialisations	1) Practices and Debates in Art History	Lec & Res sem	500	5	V	3	aa + pd+ op in group + cp 3000 words (readings of circa 200 pp.)	4, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 13
I	All specialisations	2) Reading list for chosen specialisation. NB: can be combined with a workshop, see below	Self study	500	5	V	n.v.t.	oe/ha (depending on number of students per specialisation) over circa 650 pp. specialist readings	1, 2, 3, 5, 7, 10, 12
I	Choice out of specialisations I-V (also interdisciplinary):	3) Research seminar for specialisation (choice)**	Res sem	500	10	V			1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15
I	I Architecture	Einstein and 20th-C contemporary architecture	id	##	-10	K	2	aa + op research + wp 5000 words	id
I	II Art in the Contemporary World, and World Art Studies	Primitivism and Beyond. Western Art and Other Cultures Throughout the Ages	id	##	-10	K	2	aa + op research + wp 5000 words	id
I	III Design and Decorative Art Studies	Sources and Contexts	id	##	-10	K	4	aa + op research + cp + wp 5000 words	id
I	IV Early Modern and Late Medieval Art	Medievalism in Architecture, Art and Literature (1750-1900)	id	##	-10	K	3	aa + op research + wp 5000 words	id
I	V Museums and Collection	Early Modern Cultures of Collecting	id	##	-10	K	2	aa + op research + wp 5000 words	id

	s								
		Workshops (NB workshops are extra, and given by visiting or associate professors) and special courses	workshop	##	5				1, 2, 5
I	I Early Modern and Late Medieval Art, Workshop (extra)	History of manuscript production	id	##	5		1	cp/we 3000 words	1, 2, 5, 15
	II Art in the Contemporary World, and World Art Studies (extra)	Art & Life Sciences	id	##	5		3	aa + op research+ wp 5000 words	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 12, 13
I/II	All specialisations	Free Component, choice from		500	10	V			
I/II		1) Internship	n.v.t.	500	-10	K	n.v.t.	cp/we 3000 words	1, 2, 3, 11, 13, 16
II	Choice out of specialisations I-V (also interdisciplinary):	2) Research seminar for specialisation (choice)**	Res sem	500	-10	K			1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15
II	I Architecture	Paris c. 1750, the birth of the modern art world	id	##	##		3	aa + op research + wp 5000 words	id
II	II Art in the Contemporary World, and World Art Studies	Art, Design, Science and Ethics	id	##	-10		5	aa + pd+ op research + cp + wp 5000 words	id
II	III Design and Decorative Art Studies	Art, Design, Science and Ethics (joint seminar with II)	id	##	##		5	joint seminar with II	id

II	IV Early Modern and Late Medieval Art	Paris c. 1750, the birth of the modern art world (joint seminar with I)	id	##	##		2	joint seminar with I	id
	IV Early Modern and Late Medieval Art	Jan van Eyck	Lec sem/r sem	##	##		2	se/sth	id
II	V Museums and Collections	Museum Matters	Res sem	##	-10		2	aa + op research + wp 5000 words	id
II		3) Workshop/Special Course		500	5	K			
II	Museums and Collections (workshop)	Modern sculpture as exhibition project	Workshop	##	##		2	cp/we 3000 words	1, 2, 3, 5, 10, 16
II	All specialisations	4) MA-thesis (with two collective thesis seminars)	Self study	600	20	V	n.v.t.	thesis of 17.000 words max (20.000 incl)	1, 2, 3, 4, 6, 8, 12

Vijf specialisaties van de Masteropleiding Arts & Culture

In elke specialisatie dient minimaal 45 EC aan hoofdvakonderwijs te worden gevolgd. Dit is het gemakkelijkst door:

- Twee research seminars (2x10 EC)
- Reading list (5 EC)
- Thesis (20 EC)

I ARCHITECTURE (45 EC min)

Cursus	WF	LEVEL	EC
1) Practices and Debates in Art History	Sem	500	5
2) Reading list for specialization, circa 650 pages	Self	500	5
3) Research seminar: <i>Medievalism in Architecture, Art and Literature (1750-1900)</i> (joint with specialization IV and with Research MA)			
4) Research Seminar: <i>Paris c. 1750, the birth of the modern art world</i> (joint with specialization IV)	Rs	500	10
5) Research Seminar: <i>Einstein and Architecture</i>	Rs	500	10
6) Free component: any extra seminar or internship		500	10
7) Thesis	Self	600	20
			60

II ART IN THE CONTEMPORARY WORLD, AND WORLD ART STUDIES (45 EC min).

Cursus	WF	LEVEL	EC
1) Practices and Debates in Art History	Sem	500	5
2) Reading list for specialization, circa 650 pages	Self	500	5
3) Research Seminar: <i>Primitivism</i>	Rs	500	10
4) Research Seminar: <i>Contemporary theory and practices. Art, Design, Science, and Ethics</i> (joint with specialization III)	Rs	500	10
5) Research Seminar Art & Lit: <i>Modernism in Anglo-American Art and Literature</i> (joint with Research MA)	Rs	500	10
6) Free component: any extra seminar or internship		500	10
PM Optional:			
- Research seminar: <i>Interculturality 1</i> (ReMA)		500	-10
- Research seminar: <i>Interculturality 2</i> (ReMA, Art & Lit)		500	-10
7) Thesis	Self	600	20
			60

* Deze specialisatie heeft een extra research seminar vanwege de grote belangstelling van studenten voor Contemporary Art.

III DESIGN AND DECORATIVE ART STUDIES (45 EC min)

Cursus	WF	LEVEL	EC
1) Practices and Debates in Art History	Sem	500	5
2) Reading list for specialization, circa 650 pages	Self	500	5
3) Research Seminar: <i>Sources and Contexts: Narratives of Taste</i>	Rs	500	10
4) Research seminar: <i>Contemporary theory and practices. Art, Design, Science, and Ethics</i> (joint with specialization II)	Rs	500	10
5) Free component: any extra seminar or internship			10
6) Thesis	Self		20
			60

IV EARLY MODERN AND LATE MEDIEVAL ART (45 EC min).

Cursus	WF	LEVEL	EC
1) Practices and Debates in Art History	Sem	500	5
2) Reading list for specialization, circa 650 pages	Self	500	5
3) Research seminar: <i>Medievalism in Architecture, Art and Literature (1750-1900)</i> (joint with specialization I and with Research MA)	Rs	500	10
4) Research seminar: <i>Imaginary Spaces</i> (joint with Research MA)	Rs	500	10
5) Research seminar: <i>Paris c. 1750, the birth of the modern art world</i> (joint seminar with specialization I)	Rs	500	10
6) Research seminar: <i>Jan van Eyck</i>	Ls	500	?
7) Free component: any extra seminar or internship		500	10
8) Thesis	Self	600	20
			60

V MUSEUMS AND COLLECTIONS (45 EC min)

Cursus	WF	LEVEL	EC	C
1) Practices and Debates in Art History	Sem	500	5	x
2) Reading list for specialization, circa 650 pages	Self	500	5	x
3) Research Seminar: <i>Early Modern Cultures of Collecting</i>	Rs	500	10	
4) Research Seminar: <i>Museum Matters</i>	Rs	500	10	
5) Free component: any extra seminar or internship		500	10	
6) Thesis	Self	600	20	x
			60	

Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

Instroom-, doorstroom- en uitstroomgegevens

Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis

Instroom voltijd

Jaar	Cohortomvang met vooropleidingscategorie					Totaal
	VWO	HBO prop	HBO*	Buitenland	Overig	
02/ 03	33	4	6	2	11	56
03/ 04	29	9	9	2	7	56
04/ 05	28	6	3	4	8	49
05/ 06	26	4	5	2	8	45
06/ 07	39	4	6	2	5	56
07/ 08	32	11	8	2	5	58
08/ 09	38	8	3	2	7	58
09/ 10	36	5	5	1	3	50
10/ 11	24	7	3	3	3	40

Instroom deeltijd

Jaar	Cohortomvang met vooropleidingscategorie					Totaal
	VWO	HBO prop	HBO*	Buitenland	Overig	
02/ 03	5	1	17	1	18	42
03/ 04	6	2	12	0	19	39
04/ 05	2	2	11	1	14	30
05/ 06	2	0	16	0	14	32
06/ 07	3	2	18	0	13	36
07/ 08	2	1	14	0	14	31
08/ 09	4	1	11	0	10	26
09/ 10	4	1	7	0	11	23
10/ 11	0	0	5	0	10	15

Vertrek voltijd

Cohort	Omvang cohort	na 1 jaar	na 2 jaar	na 3 jaar	Selectiviteit van 1e jaar
		Percentage (cum), wordt niet vermeld als het totaal kleiner dan 4 is			
02/ 03	33	6	9	9	67
03/ 04	29	31	45	45	69
04/ 05	28	32	39	39	82
05/ 06	26	35	35	38	90
06/ 07	39	28	33	33	85
07/ 08	32	22	31	34	64
08/ 09	38	21	29	*29	*73
09/ 10	36	19	*25		
10/ 11	24	*42			

*voorlopige cijfers op peildatum 1-oktober

Vertrek deeltijd

Cohort	Omvang cohort	na 1 jaar	na 2 jaar	na 3 jaar	Selectiviteit van 1e jaar
	absoluut	Percentage (cumulatief), wordt niet vermeld als het totaal kleiner dan 4 is			
02/ 03	5	40	40	60	67
03/ 04	6	0	0	0	
04/ 05	2				
05/ 06	2				
06/ 07	3				
07/ 08	2				
08/ 09	4	75	50	*75	*100
09/ 10	4	75	*100		

* voorlopige cijfers op peildatum 1-oktober

Rendement voltijd

Cohort	Omvang herins absoluut	% van totale cohort	Bachelorrendement van herinschrijvers					hoop /inst
			na 3 jaar	na 4 jaar	na 5 jaar	na 6 jaar	> 6 jaar	> 6 jaar
			Percentage (cumulatief), wordt niet vermeld als het totaal kleiner dan 4 is					
02/ 03	51	91	22	49	59	67	76	78
03/ 04	42	75	19	43	57	64	71	74
04/ 05	30	61	20	57	70	73	73	73
05/ 06	29	64	38	66	79	83		
06/ 07	40	71	25	55	65			
07/ 08	44	76	27	59				
08/ 09	45	78	38					
09/ 10	37	74						
10/ 11	22	55						

Rendement deeltijd

Cohort	Omvang herins absoluut	% van totale cohort	Bachelorrendement van herinschrijvers					hoop /inst
			na 3 jaar	na 4 jaar	na 5 jaar	na 6 jaar	> 6 jaar	> 6 jaar
			Percentage (cumulatief), wordt niet vermeld als het totaal kleiner dan 4 is					
02/ 03	37	88	3	11	27	41	49	49
03/ 04	27	69	0	4	19	33	52	52
04/ 05	14	47	0	0	43	50	57	57
05/ 06	26	81	8	19	38	42		
06/ 07	23	64	0	35	52			
07/ 08	20	65	0	30				
08/ 09	11	42	0					
09/ 10	14	61						
10/ 11	10	67						

Uitstroom voltijd en deeltijd gezamenlijk

Jaar	Aantal geslaagden
02/ 03	0
03/ 04	0
04/ 05	12
05/ 06	27
06/ 07	34
07/ 08	48
08/ 09	51
09/ 10	57
10/ 11	57

Masteropleiding Arts and Culture

Instroom master Arts and Culture voltijd:

Jaar	Eigen	Andere universiteiten		Buiten HO	Totaal
	universiteit	NL	HBO		
04/ 05	0	4	5	3	12
05/ 06	6	0	0	2	8
06/ 07	18	4	0	4	26
07/ 08	19	2	0	5	26
08/ 09	22	6	0	11	39
09/ 10	29	2	2	7	40
10/ 11	23	7	0	11	41

Instroom master Arts and Culture deeltijd:

Jaar	Eigen	Andere universiteiten		Buiten HO	Totaal
	universiteit	NL	HBO		
06/ 07	2	1	0	1	4
07/ 08	4	1	0	0	5
08/ 09	3	1	0	0	4
09/ 10	11	1	0	1	13
10/ 11	13	3	1	0	17

Rendement master Arts and Culture voltijd:

afstude er cohort	Eigen universiteit		Andere universiteit NL		HBO		Buiten HO	
	Gesl abs.	Duur opl. gem.	Gesl abs.	Duur opl. gem.	Gesl abs.	Duur opl. gem.	Gesl abs.	Duur opl. gem.
05/ 06	4	12			3	22	2	15
06/ 07	9	14	3	28	1	36	3	23
07/ 08	10	14	1	13			8	15
08/ 09	17	18	2	12			4	11
09/ 10	16	19	1	19			4	13
10/ 11	20	21	2	26			8	16

Gemiddelde opleidingsduur in maanden

Rendement master Arts and Culture deeltijd:

afstudeer cohort	Eigen universiteit		Andere universiteit NL		HBO		Buiten HO	
	Gesl abs.	Duur opl. gem.	Gesl abs.	Duur opl. gem.	Gesl abs.	Duur opl. gem.	Gesl abs.	Duur opl. gem.
07/ 08							1	24
08/ 09	4	19	1	10				
09/ 10	4	20	1	29				
10/ 11	3	17					1	17

Uitstroom master Arts and Culture voltijd en deeltijd:

Jaar	Aantal geslaagden
03/ 04	0
04/ 05	0
05/ 06	9
06/ 07	16
07/ 08	20
08/ 09	28
09/ 10	26
10/ 11	34

Gerealiseerde docent-studentratio

Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis

De staf-studentratio in 2012-2013 is 1 op 25.

Masteropleiding Arts and Culture

De staf-studentratio in 2012-2013 is 1 op 20.

Gemiddeld aantal contacturen per fase van de studie

Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis

Bachelor jaar 1: 12 uur per week, exclusief introducties, mentoraat, excursies en overige vormen van begeleiding.

Bachelor jaar 2: 10 uur per week, plus een intensieve excursie van acht dagen fulltime.

Bachelor jaar 3: 10 uur per week, in het eerste semester.
6 uur per week, in het tweede semester.

Masteropleiding Arts and Culture

6 tot 8 uren verdeeld over 2 tot 3 dagen per week.

Bijlage 6: Bezoekprogramma

20 juni		
08.30 uur	<i>Aankomst commissie</i>	<Commissie intern>
09.00 – 10.00 uur	<i>Bestuderen leestafel</i>	<Commissie intern>
10.00 – 11.00 uur	Management (inhoudelijk)	1. Dr. Marjan Groot (opl. vz.)
11.00 – 11.15 uur	<i>Pauze</i>	<Commissie intern>
11.15 – 12.15 uur	BA Studenten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stella van Mever, BA1 2. Jan de Bruijn, BA1 3. Aurora Heijnen, BA1 4. Marthe Kes, BA2 5. Judith van Hoogdalem, BA2 6. Marjolein Prinse, BA3 7. Martin Küster, BA3, deeltijd
12.15 – 13.15 uur	BA Docenten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dr. Marion Boers (Vroegmoderne beeldende kunst – Nederlandse gouden eeuw) 2. Drs. Tineke de Ruiter beeld (Fotografie, moderne kunst/design en wooncultuur) 3. Dr. Louk Tilanus (Vroeg modern Italiaanse, beeldhouwkunst/moderne kunst) 4. Prof. dr. Kitty Zijlmans (World art studies, moderne kunst) 5. Dr. Elizabeth den Hartog (Late middel-eeuwse vroegmoderne architectuur geschiedenis)
13.15 – 14.15 uur	<i>Lunch</i>	<Commissie intern>
14.15 – 15.15 uur	MA Studenten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jenny Court (Early Modern and Medieval Art) 2. Michael Doocey (Art in the Contemporary World) 3. Eva Lintjes (Architecture) 4. Daphne Diona van de Winkel (Museums and Collections) 5. Laura Barendrecht (Early Modern and Medieval Art)
15.15 – 16.15 uur	MA Docenten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prof. dr. Caroline van Eck (Vroegmoderne architectuur en kunst) 2. Prof. dr. Rob Zwijnenberg (Kunst en wetenschap) 3. Dr. Marjan Groot (Design en wooncultuur) 4. Dr. M. Keblusek (Geschiedenis van (vroegmoderne) collecties)
16.15 – 16.45 uur	<i>Pauze</i>	<Commissie intern>
16.45 – 17.15 uur	Alumni	<ol style="list-style-type: none"> 1. Roxali Bijmoer (MA, Art in the Contemporary World/Design) 2. Marit Eisses (MA, Design and

		Decorative Art) 3. Nicole Rouillard (MA, Architecture) 4. Simone Kalkman (MA, Art in the Contemporary World) 5. Willemien Thijssen (MA, Design and Decorative)
19.00 – 22.00 uur	Diner	<Commissie intern>

21 juni		
08.30 uur	Aankomst commissie	<Commissie intern>
09.00 – 09.45 uur	Opleidingscommissie	1. Drs. Tineke de Ruiter (voorzitter) 2. Prof. dr. Rob Zwijnenberg 3. Michiel Ruhaak, BA2 4. Eva Goth, BA3 5. Marleen Windhorst, MA
09.45 – 11.00 uur	Examencommissie en stuco's BA en MA	1. Dr. Marika Keblusek (voorzitter) 2. Drs. Nelke Bartelings (secretaris) 3. Dr. Louk Tilanus (lid) 4. Drs. Gerhard Jan Nauta (studiecoördinator BA) 5. Joelle Koning MA (studiecoördinator MA)
11.00 – 12.00 uur	Voorbereiden gesprek management/ inloopspreekuur	<Commissie intern>
12.00 – 13.00 uur	Management (eindverantwoordelijken)	1. Prof.dr. Heleen Murre-v.d. Berg (vice-decaan) 2. Emma Kastelein (assessor) 3. Dr. Marjan Groot (opleidingsvoorzitter) 4. Sanne Arens (beleidsmedewerker)
13.00 – 15.00 uur	Vaststellen bevindingen (incl.lunch)	<Commissie intern>
15.00 – 15.15 uur	Presentatie voorlopige bevindingen	Alle belangstellenden
Vanaf 15.15 uur	Borrel	Alle belangstellenden

Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerscripties en documenten

Voor het bezoek heeft de commissie de afstudeerscripties bestudeerd van de studenten met de volgende studentnummers:

Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis

686956	935875	744840
0817805	932574	824534
1078577	663816	789569
0932566	704601	629758
647985	505056	
627356	866113	

Masteropleiding Arts and Culture

601934	545759	1132652
0623954	704601	7012289
0626902	792500	0312878
870897	610003	404349
0724998	970328	0235423
0258849	0816922	0610917
336211	1179977	

Tijdens het bezoek heeft de commissie onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels als *hard copies* en deels via de elektronische leeromgeving):

Opleidingsspecifiek

- De commissie maakt een selectie uit het cursusaanbod (zie mailbericht) van de opleiding, waarvan al het studiemateriaal tijdens de site visit ter inzage moet liggen, te weten:
 - programma (weekplanning, nadere informatie over de cursus etc.)
 - cursusbeschrijving uit de e-gids
 - literatuurlijst
 - reader (indien van toepassing)
 - verplichte secundaire en/of primaire literatuur
 - overig materiaal op blackboard
 - alle toetsopdrachten (d.w.z. deoltoetsen, eindtoetsen, werkstukopdrachten etc.)
 - alle antwoordmodellen
 - representatieve selectie van gemaakte toetsen (5 laag, 5 gemiddeld, 5 hoog becijferde toetsen)
- BA-eindwerkstuk-/MA-scriptiehandleidingen
- scriptie/eindwerkstuk-begeleidingsplan
- materiaal over academische vaardigheden
- onderwijsevaluaties van de afgelopen twee studiejaar
- notulen/verslagen van opleidingscommissie van afgelopen drie studiejaar
- notulen/verslagen, besluitenlijsten en jaarverslagen van examencommissie van afgelopen drie studiejaar
- opleidingsjaarverslagen van afgelopen drie studiejaar
- alumni-enquêtes (indien aanwezig)
- materiaal over/van studievereniging
- alle documenten waaraan de opleiding in het Zelfevaluatierapport aan refereert

Algemeen

- BA-eindwerkstuk-/scriptiereglementen (f)
- Studenttevredenheidsonderzoekresultaten (f)
- medewerkerstevredenonderzoek (f)
- verslagen/rapporten facultaire onderwijscommissie (f)
- stagereglement (f)
- arbeidsmarktonderzoek (f)
- midtermreview (f)
- regels en richtlijnen examencommissies (f)
- relevante facultaire notities (f)
- voorlichtingsmateriaal: opleidingsbrochure en facultaire brochures (f)

(f) = verzorgd door BBO

Bijlage 8: Onafhankelijkheidsverklaringen

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: **VERSCHAFFEL BART**

ADRES: **NAAMSESTRAAT 44, 3000 LEUVEN**

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

Kunst & Cultuur wetenschappen

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *Utrecht* DATUM: *6/09/2016*

HANDTEKENING:

[Handwritten signature]

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: Prof. Dr. Michael Astor

ADRES: Huden Wurtten 10 D-7489 Greifswald

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVINGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE ZOULDEN KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

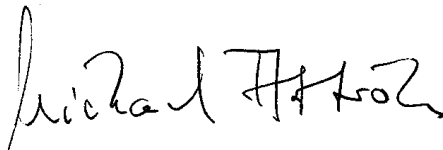
VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSpraak OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: Utrecht

DATUM: 6. IX. 2012

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM:

J. J. van Maanen

ADRES:

Wooiland 68 Groningen

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE ZOULDEN KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSpraak OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

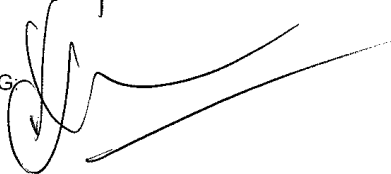
PLAATS:

Groningen

DATUM:

6 september 2012

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *GEERT LERNOUT*

ADRES: *VOUHARDINGSTRAAT 102 B-2020 ANTWERPEN - BELGIË*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING.

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE ZOULDEN KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

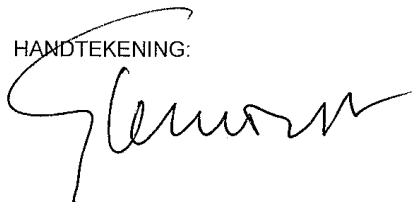
VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *Antwerpen, B.*

DATUM: *13/8/2012*

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: Mariët Westermann

ADRES: 387 1/2 Bleeker Street
New York, NY 10014

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVINGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE ZOULDEN KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

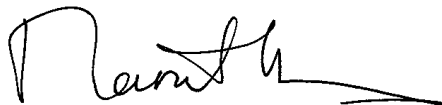
VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSpraak OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: New York DATUM: 5/ix/2012

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: Susan Leffers

ADRES: VU - De Boelelaan 1105 1081 HV A'd.

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSpraak OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: Utrecht DATUM: 6-9-'12

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *Sylvia Alting van Geusau*

ADRES: *Vincent van Goghstraat 136*
1072 kw Amsterdam

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE:

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

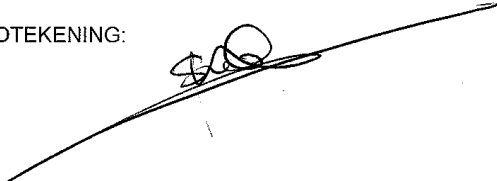
VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSpraak OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *Utrecht*

DATUM: *6-09-2012*

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *marieke textor*

ADRES: *Simon Stevinweg 71
1222 SN Hilversum*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE ZOULDEN KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

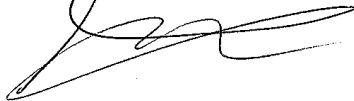
VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS:
Hilversum

DATUM: *9-10-2012*

HANDTEKENING:

Bijlage commissiesamenstelling Kunst & Cultuur

	RUG	RU	VU	UU	UvA	EUR	UM	UvT	OU	LEI
	29-30 okt 2012	15-16 nov 2012	3-4 dec 2012	11-12 feb 2013	19-21 mrt 2013	24 apr 2013	31 mei 2013	29-30 mei 2013	14 jun 2013	20-21 jun 2013
<i>Voorzitter</i>										
Verschaffel	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
<i>Kerncommissie</i>										
Lernout	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Van Maanen		x	x	x	x	x	x	x	x	x
Astroh	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
<i>Cultuurhistorie</i>										
De Vries	x	x								
Legene				x		x	x	x	x	x
Vacant			x		x					
<i>Kunsthistorie</i>										
Westermann			x	x	x					x
Vacant	x	x								
<i>Media</i>										
Fickers		x	x		x	x				
<i>Religie</i>										
Vacant								x		
<i>Studentleden</i>										
Seugling	x	x			x		x	x		
Alting van Geusau			x	x		x			x	x